

KĀD RUMĀ NĀKTS

• ARNOLDĀ BERGĀ noveles

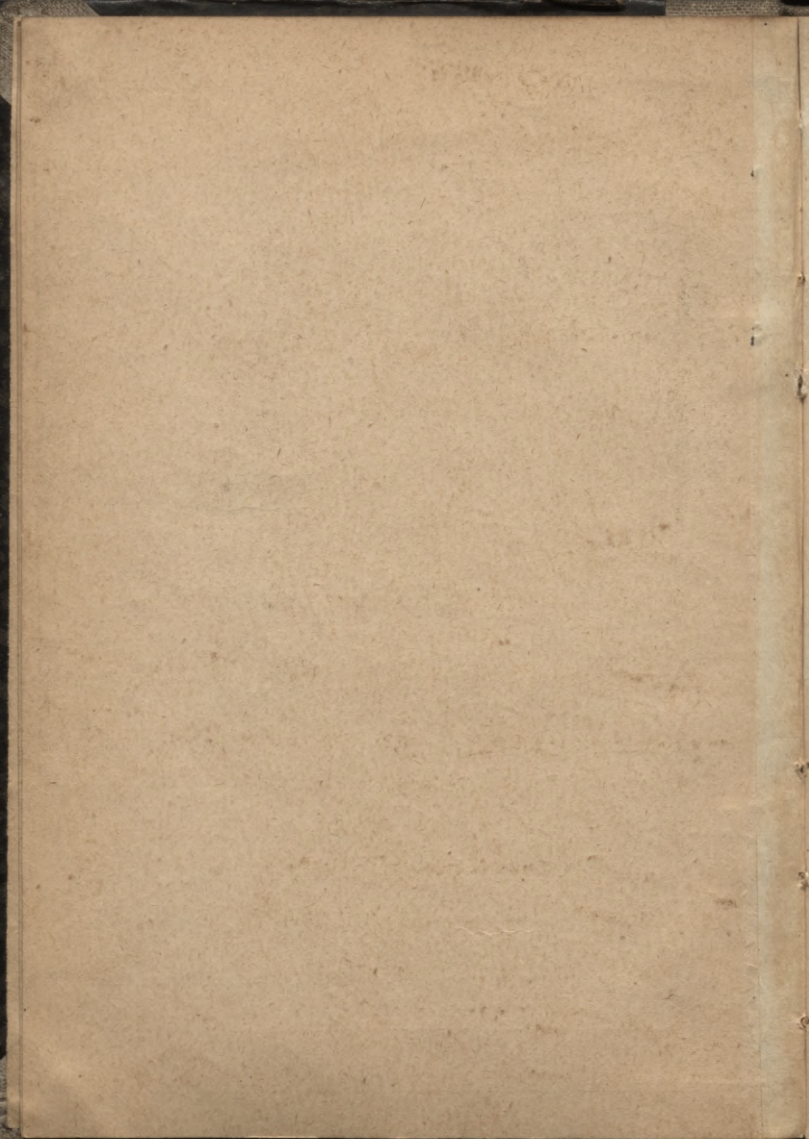
A U T O R A I Z D E V U M Ā

1

9

3

1

~~X₁₁
A)
L 6999~~

Arnolds Bergs

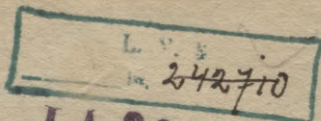
Kad runā nakts

noveles

RIGĀ, 1931. g.

810-3

1953

LA 2290

0309096488

Grāmatu spiestuve M HEIFECS
Rīgā, Avotu ielā 36. Tālr. 9-3-2-7-1.

Ievadam.

Pasaules prozaiskos trokšņos dzirdu kādu balsi un aizmirstu, ka daudz kas jauki un lietderīgi uzrakstīts laikā, starp Veco Stenderu un mani — spožo zvaigzni, pie vēl spožākām latvju rakstniecības debesīm. Jūs esat netaisni, ja sakat: tas cilvēks grib radīt debesis plankumu, kaut arī šis plankums līdzinātos atoma ēnai, kuŗu ciestu Dūnsbergā, vai arī Upīša kristālskaidrā lasamviela. — Sirdsapziņa jau nemocīs, ka esmu uzplijies grāmatām apgrūtinātai sabiedrībai.

Lūk, ņemu spalvu rokā nostājos pieklājīgā attālumā aiz svētās nakts un lieku sevi sajūst ļaudīm uz dažādu augstumu plauktiem Latvijas arhīvā...

Šī melodija man neliek mieru. — Eju valgā naktī pilsētas ejās, eju mežos un pļavās, un tikko manāmi visam pieskāros paņemdams smaržu — vieglu, sīciņu, neapgrūtiņošu smaržu. No šā pieskāriena nenotricēs zemniekam rūzganā bārzda, nenobirs ziedam putiklītis un nenosarks zem šķietamās pūdera kārtiņas gieznie vaidziņi pat vislabāki audzinātai dāmai.

Daiļās dāmas, dižie kungi — jūs sajūtīsāt tikai smaržu — bet melodija! — tā jau katram sava.

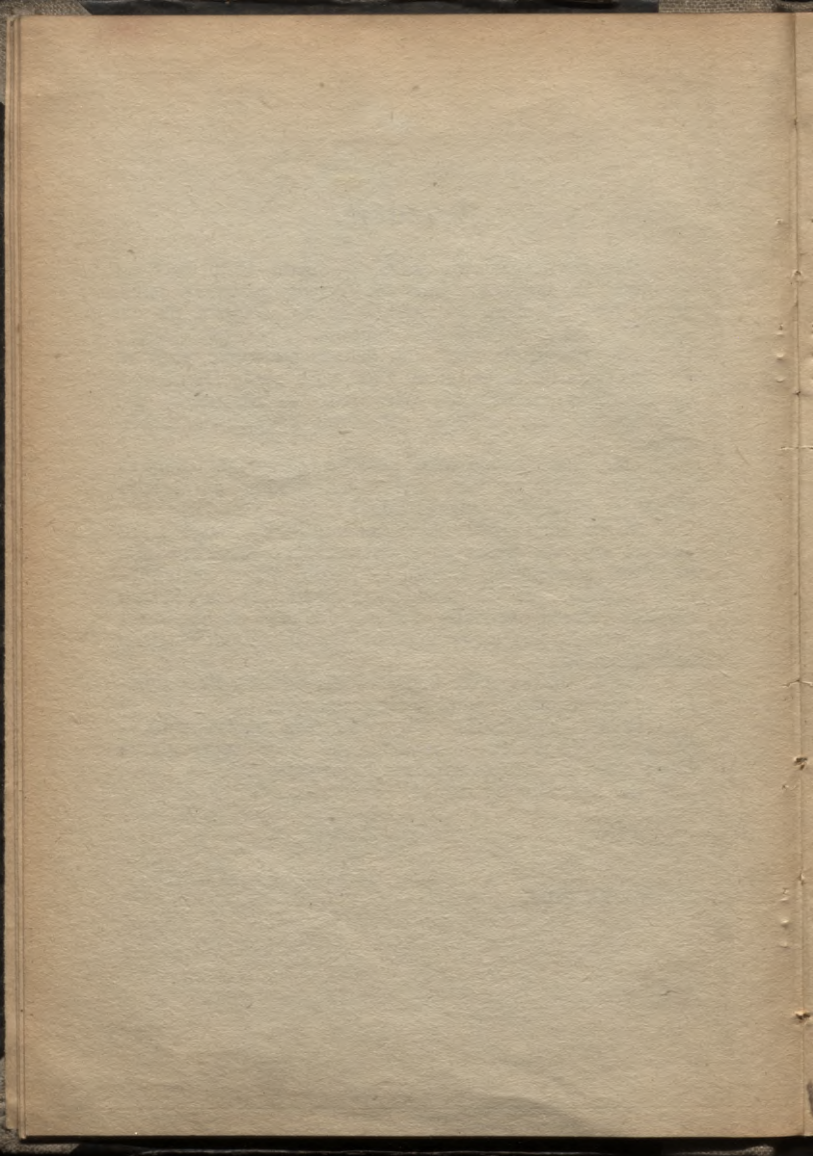
Debesis atplaiksnās. Pār grēku zemi izkaisās zelts — īsts zelts. Ķerat cieti — ņemiet viņu! Jūsu sejas glāstīs valgā nakts un mēness smiesies kā negudrs...

Bet kas man tur daļas!

Augstcīentbā

Arnolds Bergs.

Julijā 1930. gadā.

Avotiēlas romantika.

Šo ielu es neaizmirstu arī tad, ja kļūtu tik vecs, kā Dieva vīrs Ādams, kuŗu ieslodzīja dārzā starp augstiem žogiem, lai pārliecinātos, vai ziņkārība cilvēkos ir iedzimta. Un ja man būtu kaut Metuzalema mūžs, caur daudzajām ainām, kas nogulsņējušās maņā atmiņā, es skaidri redzētu Avotiēlu, kuŗas saule visglāstošāki apspīdējusi manu jaunību. Pieci ķiršu dārziņos atspīdušies pelēki koka namiņi idiliski kūpina savus nodrupušos skursteņus. Piecas zaļā maurā cieti iemītas taciņas ved uz apkvēpušām durvīm. Pieci veci soliņi pie zemajiem lodziņiem, piecas balti noskalotas velētuvas. Tas redzāms ielai vienā pusē. Otrā ielas mala ar jumta slīpumu ieslīd purvā, kur neskaitāmi avoti rada sikas, skaidras upītes. Viens no šiem avotiem veldzē slāpes ielas apdzīvotājiem. Viņa dibenā, starp mūžīgi kustošām zāļu slejām, laiski kustina spuras mazas, zeltotas zivtiņas, kuŗas ir pieradušas pie cilvēkiem. Purvs ir kādus pāris simtu soļu plats un aiz viņa nopietni klusē sils. Tāda ir šī iela pusotra tūkstoša cilvēku un divsimti kazu apdzīvotās pilsētiņas nōmalē. Viss — stciņš, pelēks, itkā noskumis, bet tomēr tuvs un neaizmirstāms. Skumjāka viņa ir mākoņainās dienās, kad smagi elpo purvs un četras priedes Dzērves mājas galā dzied vienmuļu melodiju. Jautrāka viņa ir saulainās dienās, kad tikami valgi smaržo purvs un četras priedes Dzērves mājas galā mierīgi silda saulītē savas spīdīgas skujiņas.

Tu atsievēd zaļa skolnieka cepuri pakausi un eji svilpodams pa Avotiēlu. Tu sveicini Velmes tēvu, kas kaut ko rakņā ar lāpstu istabas priekšā un neaizmirst piesolīt pāris dūmus no savas baltās porcelāna pīpes. Tu iegriezies pie

mūžam smaidošās Baltpurviņu mammas, kur dzīvo pāris klases biedru. Viņa tev pārmet, ka neesi redzēts Avotielā vai veselās divas dienas.

Uz šās ielas var brīvi izlikt taisnu skolas solā salikušo mugurkaulu, te var dažādi padziļoties, jo zini, ka tevi neviens nenovēros, kuņam ienāktu prātā par nerātnībām sūdzēt skolotājam. Tu centies būt pārāks par saviem biedriem, jo tev liekās, ka tieci skaistās Baltpurviņu Ances novērots.

Ak, Ance, ja piedzīvotu pat divu Metuzalema mūžu gaļumu, es tevi atcerētos, jo tavas acis man pirmo reizi stāstīja par mīlu. Manā dvēselē nebeidz smaržot pavasara nakšu liegais elpojums, kuņam tu piedevi romantisku nokrāsu. Pārāk bieži es aizmirsu slāpes pēc zinātnes, jo ar tevi izbeidzās manas sapņu pilis un kļuva tāla arī nepielūdzamā istenība.

*

Kādā vakarā mans sola biedrs Jānis Kazmars sajauca nepabeigto šacha partiju un teica:

„Arestanta dvēsele, kā lai izskaidroju tavu neuzmanību! Ar zirdziņu šacham, dāmai un miezēram — tas ir par daudz. Es vairāk nespēlēšu — apnicis uzvarēt!“

Es viņam teicu patiesību:

„Abat Nikifor,“ jāpiezīmē — mēs nesaucamies istos vārdos. Mums katram bija savs izmeklēts nosaukums. „Abat Nikifor,“ es teicu: „Mana sirds un manas domas ir piemeklējusi mīlestība!“

„Kas gan ir tava Dulcīneja?“

„Ance!“

„Tā tad uz Avotielu tiecās tava nelieša sirds.“ Mēs cēlamies un gājām uz Avotielu. Ceļā runājām par meiteņu sirdīm, kurās, pa lielākai daļai, jau pulsēja pieaugušu sieviešu tieksmes. Mēs runājām par Anci un to, kā iekāpot viņas piekrišanu.

„Es jūtu skubinājumu tev ko pastāstīt!“ Mans draugs teica, kad atsēdāmies uz Dzēves mammas velētuves: „Manās rokās trāpijās kāds starptautisks žurnāls, kuņu izdod dažādu tautu ārsti un citi gudrinieki. Šā žurnāla nosaukums ir „Virietis un sieviete“. Esmu viņu lasījis, tamdēļ manos vārdos ir vairāk patiesības, kā tavos, kuņus tu pats savā nesaprašānā izrunā. Starp citu, tur tiek stāstīts par

sievieti, ka viņa normālos apstākļos attīstās agrāki, kā vīrieša cilvēks. Piemēram: kamēr tu kāpelē pa kokiem, bradā avotu upītēs un dari savā brīvlaikā visādas nelietības — Ance pa tam lasa romānus, kas modina saldkairās mīlas jūtas. Un Ance jau nepieder pie tām meitenēm, kas paslēpjas ezermalas krūmos, kad puisi iet peldēties, vienīgi aiz ziņkārības —“

„Tu daudz ko zini, abat Nikifor.“

„Bet tu, — nu, man šķietās, neproti vēl meiteni nokūpstīt. Laiks jau nu gan būtu —“

Es skūpstu savu roku. Man liekās, ka protu pietiekoši labi un mans draugs izsauksies; velns, kur tu tā iemācījies. Troksnis vakara klusumā pat drusciņ atbalsojās Velmes tēva kūts augšā, bet Kazmara seja savilkās ironiskā smīnā.

„Glīts troksnīts.“ Viņš sacīja: „Ja arī tava partnere tādu taistītu, es nebrīnētos, ja direktors jūsu skūpstus dzirdētu aiz deviņām mūra sienām. Tā ir gan viena skūpstu suga. Latviski viņus sauc par dubultšmaukstiem — latiniska nosaukuma neatminos. Tādu troksni taīsa tikai vecas sieviņas, kad ilgāku laiku nava tikušās. Skūpstīšanās ir vesela zinātne, kuŗu vislabāki pārvalda kino artisti, zalonu laivas un —“

„Un tādi mīlas veterāni, kā tu pats,“ es nobeidzu.

„Ieteiktu tev jau šovakar patrenēt lūpas, citādi negalvoju, vai Ance cietīs tādu neprašu, kur viņai pieietāmi tādi specialisti, kā Kalnbērzs, Bliģzne un Šips.“

„Šaubos, vai savas teoretiskās zināšanas esi pārbaudījis praksē?“

Mums jau otru reizi pagāja gaŗām divas skolnieces. Neminēšu viņas istā vārdā un nevis tāpēc, ka tās to ņemtu ļaunā. — Nē — viņas bija tāpat kā es un abats Nikifors izpelņījušās ar savām īpašībām sevišķu nosaukumu. Mazāko visi saucām, izņemot skolotājus, par Lukreciju, lielāko par Karalieni. Jāpiezīmē — viņas bija pāris gadus vecākas, kā mēs. Kad minētās dāmas bija taisni preti, Kazmars piecēlās, svinīgi pārvilka ar roku savai iedomātai bārdzai un teica:

„Maigie bērni, izstāstat abatam Nikiforam savas bēdas. Atvieglot savas sirdis!“

Lukrecija šķelmīgi pasmaidīja.

„Vai abats Nikifors grib mums palīdzēt?“

„Bet man ir vairāk vajadzīga slepenpolicista palīdzība,“
teica Karaliene.

„Pasaules slavenais slepenpolicists Bobs Hariss jūtās glaimots, ja daiļā Karaliene grib viņam uzticēties!“ es viņai atbildēju. Un tad mēs lieliski staigājām pa Avotieli. Kad pie manas rokas pieķērās Karaliene „un viņas soļi palika gausāki, es jutos neveikli. Drīz mēs vairs nedzirdējām abata Nikifora svinīgo sarunu ar Lukreciju. Es sajutu drusciņ pretīgumu pret savu blakus gājēju, jo viņa piederēja pie tām, kuņas nevarēja mani modināt maigākas jūtas. Tomēr centos būt interesants. Man vajadzēja pie-savināties to, ko latiņu gramatikā un logaritmu tabelēs nevar atrast. Kad kļuva tumšāks un mēs apsedzāmies avota malā, viņa sauca mani par savu krustdēlu. Avotiela bija ieslidējusi tumsā. Uz viņas varēja redzēt tikai tumšus ēku siluetus drusciņ paceļamies pār ķiršu dārziņu veidoto, pārāk tuvo horizontu. Bet debesis — tās vakars bija uzgleznojis lieliskas. Tur cēlās un grimā dažādas fantastiskas figūras — zīmētas ar māksliniecisku prasmi. Vakaros virs dzidri dzel-tēnās debess maliņas auga baigi violēti kalni, veidojās dziļas grāvas un kolosālas arkas. Augstāki, līdztekus hori-contam, kā izstiepusies karavane, ceļoja mākonīši — dažs sarkans, kā nokaitēts metāls, dažs dzeltēns, kā tibetiešu lamas mētelis, un dažs caurspīdīgs, tikko manāms uz zaļ-ganīgās debess fona. Austrumi pakāpeniski grimā tumšā tālē, tikai virs Avotielas silava majestātiski peldēja liela teiksmaina laiva, aizņemdama pus debess pamales.

„Krustdēl, tu tik sapņaini raugies debesis —“

„Esmu iemīļies, krustmāt!“

„Vai tu viņai esi jau to sacījis?“

Jau gribēju viņai pateikt, ka tikko to esmu jau iz-darījis, bet apdomāju varbūtējās sekas un sacīju:

„Nē, krustmāt, viņa vēl neko nezina.“

„Tu man esi labs krustdēls — neko neslēp. — Ņem vērā, ko tev sacīšu. Ja sieviete, kuŗu tu mīli, saka — nē, tad saproti un esi pārliecināts, ka viņa domā — jā. Ja viņa saka: jā, — vadies pēc viņas balss izskaņas un nepiemirsti, ko tu gribi no viņas.“ Tad Karaliene apkampa mani sa-vām slaidajām rokām un uzspieda savas lūpas uz manējām.

Manās nāsts iesitās „Peruin“ ziepju smarša un pār manu augumu pārskrēja vieglas trīsas, kā no elektriskas strāvas. „Krustmāt!“ es iesaucos, bet viņa jau bija prom.

Pār Avotielu pārlidoja viegla vēja plūsma. Smagi iešņācās četras priedes Dzēves mājas galā, un pie debesīm, mākoņu spraugās, mirdzēja zvaigznes.

*

Sēdam ar abatu Nikiforu uz remdena mūriša un plāpājam ar Ances māti. Viņa, cilvēks neliedz savu meitu, tikai nevar izšķirties — kuņam no mums to dot. Abatam Nikiforam viņa neieteic šķirties no garīdznieka amata tās pārlaidnieces dēļ. Arī manai slepenpolicista karjerai Ance stipri kaitēšot.

Ances tēvs sēd aiz spuldzes. Pār galda malu redzamas tikai viņa sastrādātās rokas, kuņas tura avīzi. Japāņu kaļā šis vīrs zaudējis no kartečas sprādziena lielāko dzirdes daļu un ar šās pasaules laicīgiem trokšņiem viņš maz nāk sakarā. Mūsu abi klases biedri, kuņus apciemot, mūsu atnākšanas iemesls, ir aizrāvušies šacha spēlē. Ance sarunājas ar divām draudzenēm. Kad viņa sāk rādīt savu fotografiju kolekciju, arī mēs ar abatu piedalāmies skatīšanā. Tur raugās sejas, svētsvinīgas, laika izbālinātas, no fotografēšanas mākslas pirmsākuma un smaida braši puīši, daiļas meitas—jaunāko laiku ieguvums.

„Paņem viņu!“ Kazmars man iečukstēja ausī, kad manās rokās atradās Ances jaunākais uzņēmums. Es viņu gluži mierīgi iebāzu svārku kabatā un teicu Ances mammai.

„Ance jau pieder man. Pateicos par audzinājumu!“

„Es nedošu!“ spiedz Ance. Viņa pūlās atņemt savu īpašumu un man ir patīkami atgaiņāties no viņas mazajām rociņām.

„Nākat tak palīgā!“ Viņa sauc draudzenes, bet abats Nikifors tās aizkavē. Izceļās troksnis. Arī Ances tēvs paceļ brilli pār laikrakstu un skarbi nosmejās. Tikai šacha spēlētāji nenovērš skatu figuru grupējumam. Es manos uz durvju pusi un velku sev līdzī arī Anci, kas neatlaiž roku no manu svārku kabatas. Arī laukā viņa cīnās pēc kartiņas,

tikai tas nenotiek vairs tik enerģiski. Es atsēdinu viņu uz soliņa.

„Ance, kapēc tu negribi man novēlēt vienu!”

„Viņa tev nava interesanta. Priekš kam viņa tev vajadzīga? Nē, es negribu!”

„Pateicos!” es teicu, atminēdamies Karalienes dzīves gudrību. Un tad es maigi atliecu viņas gaišo galviņu un skūpstīju ilgi skaistās lūpiņas. Viņa nepretojās.

„To es no tevis negaidīju!” vēlāk, sakārodama izjukušos matus, viņa teica.

*

Dienu mani neredz uz Avotielas. Savā istabiņā ilgojos pēc vakara krēslainām stundām. Manā priekšā guļ atvērta grāmata, bet skati slīd pa logu — kad aiz kalna nogrimis lielā, sarkanā saule. Man netik vairs vārdu melnās, vienmuļās rindas. Apnicis. Dvēselē guļ divas zilas ēnas — tās Ances acis. Šajās ēnās pārējais ir nevajadzīgs — lieks. Es milu viņu kā pasaku — valdzinošu, milu viņu, jo viņa ir mana dzīve. Viņas gaišo matu smaršu, viņas drānu čaukstēšana, viņas elpa — visa viņa vienmēr ir ap mani.

Vakara krēslā tuvojos Avotielai no otras puses. Pārlecu neaugsto žogu un Ances tēva ķirši izstiepj pār manu galvu savus ziedu pilnos zarus. Un tad atnāk viņa un mēs pārzogamies pār Avotielu uz savu paradīzi. Nava jau nekāda skaista paradīze. Viņa atrodās purvā, soļus piecdesmit no ielas. Mazs alkšņiņiem apaudzis kalniņš. Citi te nenāk, jo purvs ir slapjš un jāsamērcē kājas. Esmu Ādams — viņa ir Ieva. Mēs sēdam apskāvušies uz saļautā alkšņu klēpja un mūs neviens neredz, bet mēs dzirdam visu.

Tur Ances māte baļo Kranci, prātīgi sarunājas Avotielas vecākie vīrieši. Viņu pīpes spīd caur miglas slāni, kā ugunīgas acis. Tur baļās Dzērvesmāte ar savu meitu, kuņas vīrs vēl nava pārnācis no darba un, katrā ziņā, kavējas dzertuvē. Pamazam iemieg iela. Aplūst diena. Rets gājējs, kā ēna ienirst tumsā. Pastaigājās čūkstoši sarunādamies pāriši. Tie — skolnieki.

Un tad — mēs trīs — es, Ance un vakars — esam tik tuvu, ka jūtam viens otra sirds pukstus. Stundām mēs klu-

sējam. Visas ilgas ir piepildījušās. Laiks mirkst saldkairā skurbumā, samtaini siltā pavasara nakts mūs ietin cieši.

Nu — es jau zinu, esmu pārliecināts, bet tomēr jautāju:

„Ance, vai mīli mani?“

„Un tu!“

„Es arī!“

Viņas sejā iesītās tikko jaušams sārtums. Viņa smejas sīki — apspiesti. Dzeru viņas smieklus, viņas kustības piesūcies viņas tuvuma, kā bite ziedu nastas.

Kādreiz mēs savā paradīzē bijām iesnaudušies. Cieti sakļāvušies uz alkšņu klēpja bijām nogulējuši, varbūt, dažas stundas. Kad pamodāmies, caur mūsu drānām spiedās rasa un vajadzēja daudz skūpstīt, lai aizdzītu drebuļus. Cītreiz mūs iztraucēja Krancis. Neizdibināms ir tāds suņa lopa prāts — atskrien, kā ūdens vien nošlakst, apošņā un aiziet asti luncinādams. Reiz mēs dzirdējām divu citu valodas, kuriem nebija savas paradīzes. Tā bija Karaliene ar savu mīļāko — kāda lielāka veikala kalpotāju. Viņš pūlējās būt inteligents.

„Anšandīgā freilien, es būtu bijis ļoti trūvīgs, ja jūs nebūtu nākusi šovakar ar mani uz pacieri!“

„Jūs esat oriģināls cilvēks.“

„Tik pat oriģināls, kā kāda zviedru mašina. Kā nostāda, tā vajag iet, vai tur lūzt, vai plīst.“

„Jūs esat idiots!“

„Arī idiots es esmu, kā mans tevs, kas tūkstošdeviņsimtpiektā gadā bija dabujis no kāda kazaka ar nagaiku tādu fonaru, ka bail —“

Un tad viņi saplūda vienā garšīgā pavasara nakts skūpstā.

Neapnicis varu turēt Ances mazo rociņu savējā. Dažu nakti mēs runājam neapnikuši trīs vārdus. Mēs sakam: es tevi mīlu, un katru reizi šie nedaudzie vārdi mūsu sirdīm liek pukstēt paštrināti. Viņi nenovazājas, šie trīs vārdi. Viņi ir vienmēr jauni, jo viņos ietilpst visas mūsu ilgas.

Mums ir labi. Priekš mums dejo odu bari, dzied vārdes sentimentālu saldkaisles dziesmu. Priekš mums sārtotjas rīts un atnāk vakars. Mēs esam laimīgi un mūsu paradīzē ir labi.

Dažu reizi es ieminos, ka mūsu paradīzē trukst dzīvības koka. „Varbūt uzaugs,“ viņa saka un smejas, smejas, bet mūsu apkampieni kļūst straujāki.

*

Avotiela jau mirusi. Manā dzīves pārrogļotā dvēselē vēl tikai uzglabājies viņas notēls. Pret debesi vairs nepaceļas četras majestātiski nopietnās priedes. Daudz aukstas mūra ēkas kvēpina skursteņus un purvs vairs nesmaršo tik samtaini-glāstoši. Kur palika Ance? Nu viņa apprecējās, jo sieviete attīstās ātrāki, un viņai glāsti ir nepieciešamāki. Viņa nava mana sieva, jo mans tēvs gari nosmējās par manu nodomu un ieteica atvēsināties ar puskakažu (tīklu) Islīenes ūdeni. Tajā vakarā mēs tiešām zvejojām un mums ķērās labi.

Dievs zina, kur saule bālina Ances gaišos matus, jo man trūkst uzņēmības par to apjautāties.

„Grāvgalos“, 9. aprīlī 1930. g.

Diža Bernhards un rozēs.

(Fantāzija).

Nāk mājās no „Centrālvesnīcas“ sirmāis latvju dziesminieks. Kā parasti viņš bija pusdienojis tani laimīgajā tēvzemes stūrītī, kur tikai retam ienāk prātā vīt sev paliekošu ligzdiņu. Nejaudājāt — kā šodien pusdienojis Diža Bernhards, jo jūsu sejās gozējās ironisks smilns — laikam ceļnieka smagās gaitas dēļ.

Lūk — viņš nāk mājās, šis izmeklētākais bohemišu paraugs, kuŗa mūzu skūpstītā pierē brālīgi satiekās, gan naidīgu, gan draudzīgu vienpadsmit tautu valodas. Viņš nāk un tas ir tikai tāpēc, ka gaŗumā izstīdzējušo pusdienu dēļ tas var tikai iet, bet ne, kā dažs, braukt atzvēlies tak-sometrā.

Majestatiski svinīgs izskatās šis ilggadīgais jauneklis elektrisko spuldžu gaismas apstarots. Nevisai jaunā platmale patālu aizceļojusi pakauša augstumos, kur rodās šacha spēles sarežģītās kombinācijas. Pieres lidzenums spīguļo, kā rāms ezers pusdienas tveicē, un no viņa tieši sākās klasiskais deguns, kas savā lejas tecējienā sniedzās pāri gudrajai mutei. Zem kuplo uzacu sazarojuma raugās divas neparasti dzivas acis. Prozaiskā dzīvē viņas neko nemeklē, jo tā ir niecīga pret vienpadsmit tautu literatūrām.

Gausa, bet noteikta ir sirmā literata gaita no „Centrālvesnīcas“ uz „Imantas viesnīcu“. Kareivju tankos tērpto kāju troksni uz kāpēm pazīst visi, kam liktens kādreiz atļāvis apmesties ar viņu zem viena jumta. Tie ir vareni piecdesmit gados iemērti kāju pārvietojumi. Un tad atvērās un aizvērās kādas durvis, lai izolētu gara bruņinieku no laicīgās pasaules grēcīgo acu skatiem. Bet šovakar durvis

atveŗot un aizveŗot iznāca nenormāli gaŗa pauze. „Vare-
nais Bokaċio, stāvi aiz manis!“ viņš iesaucās lielās izbailes.
Rozes, baltas un sarkanas rozes gulēja virs „Dekamera-
na“ tulkošanas produktiem. Diŗa Bernhards spēra vēl vienu
soli, sakrustoja rokas virs krūtīm un godbijīgi murmināja:
„Zvēru pie Livu Jurkas jaunajām biksēm, kuŗas viņš apso-
lĳis manai iznīctībai, lietošanas koeficienta iznīcināšanai, ka
manas acis tur saskata arī kortēliŗu blāvo mirdzumu!“
Un tieŗām, starp rozēm, uz desu pamatiem, pacēlās pudeliŗu
stāvi. Lai nu ar — bet rozes, tās jau oŗ pēc romantikas,
ar ko viņam nekad, ja, gandrīz nekad nava iznākusi darī-
ŗana. Un Diŗa Bernharda deguns jūtīgi sarāvās par da-
ŗiem santimetriem īsāks. Jau sen viņš sajuta apātĳu pret
roŗu — resp. Afrodītes lindraku smarŗu.

Diŗa Bernhards ar ļaunu paredzoŗu nopūtu atsēdās
un sāka taustīties pēc vārda atvērtajā „Dekamera-
na“ oriģi-
nālā, kur priekŗ pusdienas bija beidzis tulkošanas darbu.
Pirmo reizi mūŗā literata kaulainie pirksti netrāpĳa: spalva
laimīgi paslidēja tintes pudelītei gaŗām un iedūrās desā.
Pĳmo reizi pusgadu simtena ilgajā mūŗā acis melno vārdu
virknēs neizlasĳa teikumus.

Rozes, baltas un sarkanas rozes, gailēja uz papĳra
loksnēm. Viņas smējās starp ŗņaba pudelēm un desām.
Viņas dega dvēselē. Baltās un sarkanās rozes dzēla krūtīs
un atmodināja to, kas ŗķitās uz visiem laikiem aprakts
grāmatu grēdās, kur puteķĳi un pelējumu smaka.

Diŗa Bernhards paslēpa seju rokās. No galvas lēnām
novēlās platmale, atklādama dzeltenīgi spĳdoŗa tonzuru, gaŗ
kuŗas malām savvaļā vijās fantastiskas matu cirtas. Kad
viņŗ atkal pacēla galvu stateniski, acis mirdzēja savāds spo-
ŗums. Viņŗ atminējās rozes, baltas un sarkanas rozes, un
arĳ divas roŗu lūpas, kas caur ērkŗķiem viņu bija tiekuŗās
skūpstīt. Jaunība!

Toreiz viņŗ — divdesmit gadus vecs, cerĳbu pilns
skolmeistara palĳs — labprāt valkāja spoŗas kamaŗas, bet
neprata, ne grieķiski, ne latiniski. Toreiz bija baltas die-
nas, samtaini glāstoŗas naktis, no kuŗām bēdza miegs un
bija arī mācĳtāja meita — Elza, kas bieŗi pa atvērto logu
svieda viņa istabā baltas un sarkanas rozes. Reiz pat, kāds
nelaimĳgs zieds trāpĳa tintes pudelei un sarkana straume

acumirkli lauza ceļu pāri godīgai labošanai nolemto burt-
nicu kaudzei. Elza bija cēlonis arī citām nelaimēm, kuŗas
savija starp viņiem necaurejāmu žogu. Ērkšķi un atkal
ērkkšķi.

Skumji Diža Bernhards ielēja sev šņabi, lai noskalo-
tu atmiņu rūgtumu atpakaļ nebūtībā. „Donner Wetter!“
viņš rūca un meklēja pie durvju stenderes pogu, lai pazva-
nītu apkalpotājam.

„Apzinīgais republikas pilson!“ viņš teica ienācējam:
„Kas gan ir apciemojis manu lazareti, kāmēr mana esība
šķietāmi nebija mājā!“

Apkalpotājs — vecs turku kara dokuments — svarīgi
pievilka savu koka kāju pie dabīgās — tā kareiviski no-
stādāmie, atbildēja:

„Ekselence — tā bija kāda dāma, kas apjautājās pēc
jums, Jūsu labdzimība!“

„Un tiešām, jūsu cilvēcība nemaldās? Vai viņas drā-
nu diegi tiešām bija tā savārstīti. kā to redzam parasti pie
mūsu gadu simteņa sievietēm? Vai jūsu mirstīgā acs nava
pārskatījusies?“

Apkalpotājs pašķielēja ar vienu aci uz galda virsējo
plāksni, kuŗas garnitūra tam nevarēja būt vienaldzīga.

„Doktora kungs, pēc ārienes es viņu iedalītu sievietē
šķīrā, bet tā kā viņai bija klāt šnabis, tad tā tika nekavē-
joši pie jums pielaiستا, kaut gan jūs šķietāmi nebijāt
mājā.“

„Lūdzu salokat savu augumu tur uz tās gultas malas,
kuŗā neviena dāma līdz šim nava atļāvusies vaļīgu pozu!
Cilvēks, vai tu nejūti savā tuvumā šnabi!“

Tā Diža Bernhards lika sajust savam tuvākam drau-
gam, ko nozīmē mājturība. Pēc sestā šnaba un trešās de-
sas viņi nogrima šacha partijā. Bet drīzi apkalpotājs pie-
trūkās kājās, izbrīnējies uzskatīja savu partneri un teica jau
diezgan nelaipnā tonī:

„Vecais dziesminiek, pasaules nelga — tavā dvēselē ir
iezadzijs velns! Tu esi krāpnieks!“

Un sēsdāmie viņš iesvieda šņabi, kā ogu. Drīzi,
jo drīzi tas atkal svīrējās kājās un blāva gandrīz nedail-
skanīgi:

„Šach, mat — nelaimīgais! Nevienu čarku es nedzeršu vairs ar tevi, un tas ir, ne tavas šāvakara dumjās spēles pēc, pie kuņas nava vainojāma tava kurpnieciskā piedzēršanās, bet gan tā dama, kas tavā pakausī ir ieņēmusi godīgas domāšanas vietu! Tu esi pazudis! Ai, ai!“

Diža Bernhardam te bija iemēsls uztraukties:

„Ko muldi, kā Made pa lakstiem! Šacha partija nava vedekla — nospēlē un miris! Jeb, vai tu domā, kā mani vēl varētu tik tālu uzbarot, ka es varētu apkalpot kādu dāmu?“

Diža Bernharda draugs grima dziļās sērās. Sakarā ar šo gadījumu varēja zaudēt draugu. Bernhardam bija veselās abas kājas — tā tad, viņa precēšanās nebija izslēgta.

Bet viņi atkal iesāka dzert. Tie skūpstijās, zvērēja viens otram draudzību līdz kapa malai un nolādēja sieviešu dzimumu, kas grasiņās iejaukties godīgu cilvēku šacha spēlē. Un kad apakšā apklusu ielas troksnis, abi draugi nogremdēja savas sirmās galvas starp rozēm, desu ādiņām un šņaba kortelišiem.

*

Nākošā dienā apmēram simts divdesmīt santimetrus garš vīrelis ar pelēka papīra saini padusē un rožu pušķi rokā griezās pie apkalpotāja Toma ar jautājumu:

„Vai rakstnieks Diža Bernhards ir mājā?“

Toms viņam atbildēja, izdauzīdams pīpei pelnus uz savas koka kājas:

„Viņš vienmēr ir mājās, izņemot tās reizes, kad viņš iziet.“

„Vai rakstnieka kungu var satikt!“

„Vienmēr — kāmēr tam labpatīkās dzīvot virs zemes. Vēlāk — par to es nezīnu!“

„Vai nebūsat tik laipnis un neparādīsat viņa istabu!“

„Tiešām, pēc izteiktā, nevaru spriest, ko jūs isti vēlaties!“

„Gribu viņu satikt, kungs!“ Nelaimīgais nopūtās.

Aiz durvim, kur Toms pieklauvēja, bija dzirdama krākšana, kuņa apstājās tikai pēc tam, kad Toms durvju apakšu apstrādāja ar savu koka kāju.

„Kas, velns, tur apmaldījies?“ Rūca Diža bass.

„Šnabis, desas un, un — rozes!“ Attildēja Toms.

Diženais atvēra durvis. Starp balto bārzdu un tādām pat ūsām atvērās dziļa plaisa. Sirmais latvju dziesminieks žāvājās. Tad viņš aplūkoja mazo vīreli no deguna gala līdz nesmērēto zobaku zolēm.

„Godātais kungs, jūs, laikam, esat dārznieks, jeb tikai dārznieka ražojumu reklamētājs!“

„Ne, rakstnieka kungs — rozes sūtā kāda dāma.“

„Viņas goda vārds?“

„Nezinu kungs. Esmu ratiņu bīdītājs — mans numurs septiņsimttrīsdesmitceturtais.“

„Varat iet. Bet jā turpmāk jums gadās šāds uzdevums, palūdzat tai dāmai vizītkarti un jā viņa to neuzrāda — lai policija noskaidro tās personību. Kas zin, kādu elles mašīnu var sūtīt nepazīstāms cilvēks. Variet kāpt!“

Vīrelis vēl kavējās. Skaistu šnabi Diža Bernhards viņam salaistīja un tad viņš aizgāja. Diža Bernhards žāvājās, staipīja rokas un taistīja skābu seju. Viņš nebija izgulējies.

„Tom“ — viņš teica: „Man šortī ir tā, it kā es vakar būtu apēdis veselu zirgu, jeb izlasījis kādu Vārnas orginallugu. Vēderā jūtāms četru ķieģeļu smagums un uz mēles var kaut sērkokociņu iededžināt.“

Un tad tie divi cilvēku bērni sāka iedziļināties atnestajās mantās.

Taisni šādā garā atreferējās Diža Bernharda nākošās dienas. Pamazām viņa izmalcinātais deguns pierada pie rožu smaršas, kas jutās cauri tabakas un degvīna tvaenam. Bet apaļāks kaulainais vīrs nepalika. Gluži otrādi: viņš kļuva ar katru dienu liesāks. Grumbas pierē iezīmējās dziļākas, iekritās dzeltentgie vaigi, un deguns kļuva lielāks. Grumbas pierē iezīmējās dziļākas, iekritās dzeltentgie vaigi, un deguns kļuva lielāks — tā sakot — kolosals. Dekameronā tulkošana padevās gausi — jo spalva drebēja kaulainos pirkstos. Viņš izskatījās pēc izdēdējuša mongoļu ubaga. Kādu reizi viņš jautāja Tomam:

„Dārgais draugs — vai būtu labi, ja es zinātu, kam gan man ir jāpateicās par šās zemes svētību, kas liek pārītrināti nostaigāt šosejas gabalu, starp šūpli un kapu!“

„Tiešām, jo tad gan tu zinātu pastāstīt slēdzējam Peterim, kas tev atvērs debess vārtus, cilvēka vārdu, kuŗam esi atzinību parādā, par jūsu satikšanos — šķīstais dieva jērs!“ Toms viņam atbildēja.

„Jā gan!“ Diža Bernhards pūta: „Katram mirstīgam ir nolemts noteikts daudzums šnaba, kas tam jaizdzers zem šās saules un mēnesnīcas. Sakarā ar šiem sūtijumiem, būšu savu mēru iztukšojis un radītājs ņems mani pie sevis.“

„Niekil!“ teica Toms: „Man šķietās, pie tavas laicīgās personības sabrukšanas ir vainojami tikai šie indīgie stādi!“ Viņš paspēra ar savu neīsto kāju dažus ziedus, kas mētājās, kopā ar papirosu galiem, pa grīdu. „Man viņi vairs nekaitē, bet senāk, kad turka karteča nebija vēl man nošķinusi kāju un sirdij, šā locekļa pēc vajadzēja taisīt spēcīgākus klungstījienu, lai viņā arī mainītos asinis — tad jau arī man reiba galva no šo sasodīto mētru smaržas! Tad manas acis bieši raudzījās pārāk muļķīgi sieviešiem virsū. Rozes, draugs, ir vainīgas pie tavas nelaimes, ne šis veselīgais dzēriens, kas nāk no dieva, lai tevi uzturētu mudru un spēcīgu. Velns tev sūta, caur kādu no saviem kalpiem rozes, lai tu mirtu, jo viņam šķietās, ka grēku minimums, ar kādu vēl iespējams nokļūt ellē, ir pilns.“

„Draugs, es esmu ticīgs, kā vecais Tobija. Nebūšu nepateicīgs ne vienam no šiem kungiem, kas valda par pasaules labu un launu! Joprojām lietošu dievu dzērienu un odišu rožu indīgo smaržu, lai izpatiktu abiem. Varbūt gan kļušu, kā remdenais, izspļauts uz kādu laiku, un man vajadzēs līdz viņu žēlastībai, klist starp ellī un debesīm. Bet es tomēr gribu kalpot diviem kungiem un saņemt algu no abiem. Es saku: algu, ne žēlastību, kuŗas deļ tu topi ciests pasaulē!“

Un Diža Bernhards ielēja sev brangu šnabi. Viņa istabā smaržoja svaigas un vītušas rozes. Un šī smarža arvienu vairāk smeldza viņa krūtīs. Viņš gāja atpakaļ — atpakaļ savā skumju jaunībā. Smaržoja rozes un lēja dvēselē skumjas — skumjas par aizgājušo laimi, kuŗa viegli pieskārusies reibināja, lika asinim ritēt neparasti strauji un bija nepielūdzama. Šī nepielūdzamā, neaizsniegtā laime

lika ietricēties maigajām dvēseles stīgām, kas baidījās pasaules rupjo pirkstu pieskārienu. Sirmais latvju dziesminieks vienmēr ir bijis nelga. Viņš nava pasauli pārsteidzis ar savas dzīves tragismu, viņš nava kairinājis ļaužu smatiskās jūtas, viņš nava taustījis pasaules rupjā dārdoņa, nava meklējis savai dvēselei atbalsi, viņš nava pacēlis savu balsi, lai tā saceltu aprbrīnošanu — kluss — vienmēr kluss viņš ir bijis. Arī tad viņš nepacēla galvu no sava skolo-tāja palīga amata darba, kad pār viņa galvu lija sarkanu rožu kaislais lietus un aiz loga, valgajā nakti aicinot viņu smēja, kā jauns velniņš. mācītāja meita. Viņš nebija skūpstījis rožu lūpas, jo tam likās, ka prāvais deguns var nepatīkāmi traucēt. — Viņš nebija skūpstījis savu nelaimi — mācītāja Elzu, bet tomēr sodīts. Visu mūžu, ar pustukšu vēderu un degošu domu piesātinātu galvu tam bija jāapmierinas tulkošanas vēsajā darbā. Un tagad — balti un sarkani ziedi raudzījās starp papīra loksnēm, pudelēm, viņi bija gultā, uz galda un nobīrušo ziedlapiņu sniegs apklāja grīdu. Un Muzas dēls bija spiests raudzīties un dzīvot pagātnes acumirkļu šalkās, kad viņš neapgādāja izdevējus ar lētiem, viegla satura tulkojumiem, bet slepeni mīlēja, lai šās milas pēc tiktu padzīts, kā cienigtēva meitas kārdinātājs.

Diža Bernhards dila, kā vecs mēnesis. Arī viņš juta rožu vainu, kas modināja romantiskas jūtas, ko vecā sirds negribēja panest. Bet viņš nelika Tomam izvākt no istabas kaitīgos stādus. Jā jau varēja lietot citus piesūttos labumus — vajadzēja paciest arī ļaunumu, jo katrai lietai tak ir divas puses. Bez tam — nevarēja necienīgi izturēties pret sūttāju, kas domāja tikai labu. Patmīlīgs dziesminieks nekad nava bijis, bet izsmalcināti jūtīlīgs gan.

*

Atnāca Diža Bernhards „Central viesnīcā“ un redzēja, ka nava aizmirsts. Viesmīlis Ūteka smaidīja sirsniģu atkalredzēšanās smaidu un viesmīlis Dēka rūpīgi apjautājās par nedabīgi ilgās prombūtnes iemesliem, kā arī rakstuieka dārgo veselību. Te bija labi, te bija mājīgi, jo te nebija rožu smaržas. Atnācējs ieņēma savu parasto vietu un pilnām krūtīm elpoja dārgo tēvzemes gaisu. Ap viņu atkal

pulcējās draugi un pazistāmi, lai pasildītos pie dziesmi-
nieka atjautību sprēgās ugunīņās. Pa vecam, tie piedā-
vāja glāzīti garīga dzēriena. Bet dzeltēns, pavisam dzel-
tēns un uzkrītoši vārgs bija kļuvis vecais Pegasa staļmei-
stars, tikai dzert viņš dzēra nevainojami. Un laiks aiz-
stādzās ātri. Te jau nevienam nebija daļa, ka ārpusaulē
melnojas nakts. Ļaudis te neprasīja: draugs, vai aiz ta-
viem smaidiem neslēpjas asaras, vai tevi šurp atvedusi ne-
laime? Arī asaras te uzņēma kā joku, ko atļāviēs kāds
sevišķi jūtīgs dzērājs. Laiks gāja un pulkstens rādīja to-
stundu, kad sevi sajūst citiem, grib katris mēģināt, bet ne
uzklausīties citu domas. Lūk tagad ņēma vispārēju vārdu
dziesminieks. Ticat — apstājās trokšņi, telpā iedegās vēl
dažas spuldzes un pārtrauca sarunu arī Klenders ar kādu
plaši pazīstamu kalendara izdevēju.

„Godātie kungi un pārējie mirstīgie, (viņš norādīja pie
vārda: mirstīgie, ar pīpes galviņu uz Dēku un leteku, kas
stāvēja savrūp sastinguši savā viesmīļa padevībā), tagad
Diža Bernhards stāstīs jums simtprocentīgu patiesību, jo
priekš melošanas jūtās par vecu. Godātie līdzcilvēki, (šo-
reiz pīpes galviņa bija vērsta tieši pret Klenderu) šoreiz
jūsu uzmanību gribu vērst pie lietas, kas pati vienmēr ir
kairinājusi ļaužu zinkārību. Protat, Kārļa Jēkabsona kungs
— pārējās dāmas un kungi, šī lieta ir taisni mans deguns,
kas nodots tikai manas personas lietošanā un laikam tāpēc
sasniedzis tik kolosalus apmērus. Gribu vēstīt — kā smaržu
uztvērējs ir šķilīis, staigādams jeb izbidīdamies pa priekšu,
tukšumu manas dzīves izplatījumā. Bēdīgs stāsts, mani
draugi. Manas jaunības gaišajām dienām stāv priekšā šā
deguna ēna. (Viņš norādīja ar pīpes galviņu uz savu de-
gunu un pār pravieša seju pārceļoja divas baltas asaras.)
Es nepazīstu sievietes maigumu, kas staro no maniem tul-
kojumiem! Es nepazīstu, pareizāki neesmu sajūtīis viņu, jo
neviena pati nav skūpstījusi zem manām sirmajām ūsām
atrodošās lūpas, kas kadreiz bija sarkanās, kā divas ugunīgi
sārtas rožu ziedlapiņas. Es baidījos mēģināt, jo man šķitās
ka mans deguns var traucēt! — Lūk tāpēc esmu izmeklē-
jies tulkošanai grāmatas, kuŗas skan skūpsti un no kuŗām
plūst rožu pavedinošā smarža. Esmu pagājušā gadu sim-
teņa mīlas priesteris, kas mīlu pazīst tikai vārda pēc un es

zinu daudz, jo katra autora milētāju sajūtas ir iespiedušās manās mīlas neizvogotās smadzenēs. Es topu smieklīgs, bet nava jau mans nolūks taustīties pēc jūsu līdzjūtības! Smejaties par mani, kurš sagraudzējis savas gluži cilvēcīgās tieksmes savās krūtīs un nava radījis liesmas. Smejaties par mani, kas rakņadamies citu autoru dvēseles ugunīs ir atradis līdzekļus, ar kuriem var katrā pasaules krogā apslāpēt pats savas dvēseles liesmas. Es to esmu darījis. Un vai gan man žēl neizmantotās jaunības. Vai man žēl no galda nokrituša un nesaplīsuša trauka. Jā — man ir žēl — žēl traukā palikušā, neizlijušā, satura, kurū nevaru baudīt!

Dārgie draugi — laiks man ir no jums atvadīties. Jūtu šķiršanās sāpes, kaut gan nava uz ko atpakaļ atskatīties. Te — sarkanās asinis — neizmantotās iespējamības, tur — vienaldzība, nebūtība, tukšums. Jūtu, ka manas kājas nevarēs mani vairs pārcelt par šā viesmīlīgā nama sliegsni, un tamdēļ — draugi — kad Toms jums atnes ziņu — palīdzat viņam, lai varu nokļūt, kur neviens viesmīlis nepasniegs šnabi.“

Sirmās dziesminieks atsēdās dzeltēns, savītis, noguris. Nedroši viņš saķēra glāzi un nolika to neizdzērtu atpakaļ. Viņa acis nesastapa arī to kungu, kas no otra zāles gala bija noklausījies runu un tā izpelņījis Dziesminiekam „kultūras fonda“ premiju, par „Dekameronu“ tulkojumu. Draugi centās iepriecināt noskumušo dziesminieku, bet viņš aizgāja neticēdams iespējamībai, ka dzīvodams dažu labu gadu desmitu, vēl daudreiz pārkāps „Centralviesnīcas“ sliegsni. Viņš ticēja, ka Tomam visā drīzumā būs jāizdara pēdējais pakalpojums protiet: jāuzaicina uz bērēm visi, kas tanī brīdī atradas viesnīcas zālē, jo te retais tikai atgadījās, kas nepazīst sirmo latvju dziesminieku.

Diža Bernhards negāja uz māju. Viņš pamāja neaizmīgušam šoferim un lika sevi vest. Rožu sūtītājas adrese, caur Toma gādību bija zināma.

Vesais, gaļām plūstošais gaiss atsvaidzināja viņa domas un diezgan žirgti viņš kāpa pie Elzas. Ech, neprasts vienmēr esmu bijis, tatču reiz apciemošu dāmu parastā laikā, kaut arī tas notiek pirmo un pēdējo reizi, nodomāja dziesminieks spiesdams zvana pogu sesto reizi. Pulkstens bija taisni divdesmitčetri

Elzas formas bija pieņēmušas plašus apmērus, bet citkārt skaistajā sejā varēja saskatīt pazišanas zīmes, ko trīsdesmit gadi nebija pārveidojuši. Dziesminieks viņu pazina, bet nedabūja attapties, kad divas lūpas slapji aizsedza viņa muti. Pirmais ko Diža Bernhards nodomāja — deguns netraucē, bet gīmņa spalvas gan. Pēc ievērojamā skūpstā jaunpiedzimušais mīlas akrobats tika atsēdināts uz kušetes. Viņam jautāja:

„Kāpēc izvairījies? — ak, cik bieži esmu tevi gribējusi. Tu biji kā nepielūdzams dievs. Tevi apsargāja cilvēks kuņam ir koka kāja un es netiku pie tevis!“

„Esmu vecs!“ Diža Bernhards beidzot dabuja pār lūpām. Viņš nevarēja pateikt, ka ir nācis pateikties par visu labu un atvadīties, ko bija piemirsis mīlas mulsumā pirms trīsdesmit gadiem.

„Un es veca!“ Viņa atzinās.

„Kā tev ir gājis?“ Viņš jautāja apskatīdams greznostabas iekārtu.

„Par mani rūpējās tēvs. Vīrs sen miris.“

„Jūsu tēvs vēl ir dzīvs?“ Dziesminieks brīnījās.

„Viņš joprojām tura dievvārdus „X“ baznīcā un rūpējas par manu labklājību. Es pasniedzu, īsa laika pēc, klavieru stundas iesācējiem, kad acis noreibst no tavu tulkoto romanu lasīšanas.“

Diža Bernhards galīgi piemirsa nodomu atvadīties. Viņam iešāvās prātā, ka siltajos pelnos var atrasties sarkanas dzirksteles. Dziesminieks sāka domāt par sildīšanos pie romantikas piemīlīgā ugunsкура.

Mājās viņš pārnāca agrā rīta stundā. Viņu sagaidīja norūpējies Toms. Šajā rītā Diža Bernhards bija neuzvarams sacha spēlē.

„Nelaimīgais!“ teica Dziesminieks.

„Izvācu, pa tavu šķietāmās prombūtnes laiku, rozes un izvēdināju istabu . . .“

„Pateicos — rozes man vairs nevar kaitēt.“

Toms pētoši ieskatījās viņa sejā un saprata.

Kad runā nakts.

Maigi viņš palīdzēja meitenei izkāpt pa logu mēnešainā dārzā. Klusēdami tie apsēdās zem kuplu koku sazarojuma, kur gandrīz uzbāzīgi gaišais mēness neieleja nevienas bāli dzeltenas gaismas strūklas. Majestatiskā mierā bija sastindzis vasaras piesātinātais dārzs. Smagi snauda dzīvojamās ēkas siluets. Viss bija kā kustībā negaidot pārtraukts, apburts, tikai koku lapotnes veikli aplidoja divi sikspārņi un vecās liepas dobumā sarunājās strazda bērni.

Vasaras nakts, jaunība, mīla! . . .

Bet mīlēja tikai meitene. Mīlēja ar visu pārargri attīstījušās sievietes aizrautību. Mīlēja un zināja, ka netiek mīlēta.

Lida nespēja atsacīties no vieglprātīgā jaunēkļa glāstiem, kuņus viņš mēdza izkaisīt pēc iespējas plaši. Lida bija par lepmu, lai parādītu greizsirdību. Mēmās sāpēs sarāvās sirds, jūtot, ka Eiženu nekad nespēs pie sevis vienīgas siet. Un Eižens zināja, ka nekad nemilēs nevisai skaisto, bet gartīgi cildeno meiteni. Viņš redzēja, ka katra nakts ved Lidu tāvāki postam.

Bet, vasaras nakts, jaunībā. — Un vasaras nakts nebeidza liet savu mirdzumu pār tiem kuņus bija trāpījusi nomaldījusies amorbulta. No puķu dobēm nāca saldkaisla smarža, smagā zeme solīja svētību, gaišā debess pauda milu.

Caur lapu vainagu izrāvās spožs mēness stars un sapinās Lidas gaišajos matos. Bālajā sejā iedegās divas lielas acis, kuņās satikās nakts burvīgums un dvēseles sāpes.

Kā skaistai parādībai viņš nedrīkstēja pieskārties un tam kļuva uzreiz skaidrs, ka mil, ir milējis un nekad nebeigs milēt. Viņa lūpas pirmo reizi čūkstēja neliekuļoti: „Milu milu!“

Pārvielojās gaismas Lidas sejā. No krēslas iznira smaids.

Divas baltas rokas apvija Eižena kaklu.

Nogrima mirdzošā nakts, nozuda debesis. Divas dvēseles bailīgi paslēpās zemapziņas ēnā, kamēr divi atomu sagrupējumi žņaudza viens otru savās skavās un baudīja ar katru sūkāko nervu stidziņu. Neprāts pār viņiem izplēta spārnus, kuņu galos mirdzēja asaru rasa. Bangoja kaislibu jūra, atmodās instinkti un kaut kur drausmi glūnēja nelaime. Grēka mirdzumā viss kļuva neredzams tikai bauda vicināja ugunīgu zobenu aicinādama bojā iet.

Tā Lida nekad nebija skūpstījusi.

Mēness atkal rotājās viņas gaišajā galviņā, bet Eižens neredzēja nekā. Gaišais tēls bija aizbēdzis, viņam blakus sēdēja meitene — nenozīmīga, nevajadzīga, uz kuņas fona fantazija bija uzbūrusi pasaciņu.

Viņš nekad nebija milējis viņu.

Gaišajā nakti mirka Lidas tēva dārzs — kluss ēņu izvaigots dārzs. Un šajā dārzā sēdēja divi cilvēki, šausmīgi divi — tik divi, kā diena un nakts.

Eižens te nāca, jo Lidas garīgais cilvēks patīkami kairināja viņa intelektuālās tieksmes.

„Lida, tu esi jau liela.“ Viņš teica vienaldzīgi.

Un Lida tiešām bija jau liela, pieaugusi sieviete. Kaislibu viņa sajuta asi, mocoši, bet viņa sināja arī, ka netrūkst spēka pretoties — Mirklis viņas dzīvi nepadaris par elli.

Iešalcās vējš vecajā liepā. Pelēko mākoņu pajumtē ielida mēness. Varoņīgi sasita spārnus gailis.

„Mili mani!“ Čūkstēja Lida, bet Eižens juta ka varētu darīt priekš viņas visu. Viņš varētu atdot tai visu savu sīko dzīvi, bet gaišmataino meiteni, kuņas dvēsele mirka skumju avotā viņš nevarēja milēt.

Un asiņis vēl gailēja skūpsta atmodinātā kaisle, kad viņam jau apnika Lidas tuvums. Un pirms vēl austrumi sāka krāsoties, Eižens bezgala vienaldzīgs soļoja mājā.

Dārzā palika sēdēt raudoša meitene — viņa, šausmīgi viena.

Lida gaidīja. Laukā trakoja vētrains nakts. Vējš drausmi gaužoja vecās ēkas paspārnēs un stenēja, ka vecs cilvēks. Dārzs runāja svešu valodu.

Lida gaidīja un bija pārlicināta, ka drīzi no tumšas iznirs viņa stāvs. Dvēselē smeldza sāpes — vetrainās naktis viņš milēja nākt pie viņas, jo tā dzīvoja tuvāki, kā citas, kas arī gaidīja. Viņš necieta skumjas, ko rada vētrains naktis un tam vajadzēja cilvēka sabiedrības. Šis patmīlgais jaunēklis ņēma viņas maigumu un lietoja to laika kavēklim, kā sardzes kaņavīrs gremojamo gumija. Varbūt viņš nemilēja ne vienu, bet citu mila tam darīja prieku. Viņš varēja būt līdzjūtīgs, augstsirdīgs, tāpat varēja milēt, ja redzēja citus milam. Nebija paša gribas, tikai apstākļi viņu vadīja. Nekā cildena sevi neslēpa šis jaunēklis, nekā radniecīga, abus vienojoša, nekā skaista — un tomēr viņa milēja. Viņa ilgojās, slāpa pēc liekulīgās valodas, tvika pēc skūpstiem un sāpes, ko viņš nesa sev līdzī, šķitās nepieciešamas, bez kuņām dzīve būtu tukša — nevērtīga.

Eižens atnāca samircis, nobridies, miglainu, piedzēruša cilvēka skatu, bez cepures. Viņa kustības bija svešas un balss izsmiejoša. Bet aiz viņa muguras nakts vairs nelikās drausma. . .

„Es nācu pēc tevis!“

„Ko tu ar mani darīsi?“

„Es aiznesīšu tevi tālu caur nakti, lai neviens, izņemot mani, nevarētu mielot savas acis ar tavu skaistumu. Lida nāc!“

„Man šonakt ir bailes no tevis.“

„Tavas bailes ir mazākas, kā tava mila.“

„Tu nekad nepiemini savu milu,“ viņa teica noskumusi.

„Lida nāc, un man liekās šajos vārdos ir saskatāma mana mila. Nāc!“

„Man ir bailes!“

„Iesim, man ir drusciņ nepatīkami, jo te mūs var pārsteigt tavs paņš, kuņam esmu pateicību parāda par tevi. Esmu nosalis un ilgojos pēc taviem siltajiem glāstiem.“

Lida gāja. Viņi izbrida dārza tumsu un paglābās no lietus plāvā, šķūnīša aizvēja pusē. Viņi atsēdās uz Lidas paņemtās sakšas, plausījās vēju auros, lietus pilienu skanēšanā un sala, jo bija samirkuši.

„Kāpsim augšā!“

„Man bailes!“

„Būšu godīgs!“

„Neticu!“

„Labi — centīšos nenosalt, ja Lidai tas prieku dara, bet jā mana dvēsele tomēr aizceļo uz viņpasauli, es vēl elles koridora atminēšos, ka viņa ir ceļojusi taisni no lietus izmērcētās zemes.“

Lida padevās. Drīz smaržīgais siens sildīja viņu nosalušos locekļus. Cieti sakļavušies tie juta viens otra sirdspukstus un tāla bija vēju baigā valoda.

Eižens runāja: „Ko tu mani mlē, Lida! Atskaitot manu glēvumu — vairāk pie sevis neatrodu. Esmu tikai spogulis, kurā kautkas pamirdz un pazūd nepieņēmis īsto veidojumu. Mana griba — šķidrums, kas piemērojas trauka formu, bet bez viņa izplūst. Es jau nevēlos, lai tu man dotu, ko man nava. Negribu lai tu būtu trauks, kas saturētu manu neapvaldītu. Mani visas prātīgu cilvēku tieksmes ir mirušas. Šonakt atnācu, lai pajemtu tevi visu un gribu būt tavs līdz rīta gaismai ar visām savādībām, kuŗas tu laikam mīli. Atnācu, lai apzintīgi izdarītu noziegumu. Lida — vai tu gribi mani un jā gribi — ņemi, jā ne — bridīšu tālāk tumsā meklēdams apmierinājuma, kuŗa priekš manis pasaulē nava, jo tādu grēka veidu laikam velns vēl nava paspējis izgudrot. Es mīlu tevi un mana dvēsele reibst no tavas smaržas, manas asinis kaist pēc tevis. Es atnācu lai pajemtu, atsvabinātos no tavas varas un aizietu uz visiem laikiem. Esi šonakt mana visa — lai mēs kļūtu brīvi!“

Lida neatbildēja. Viņa atkal dzirdēja nakts balsi. Vējš baigi auroja jumta korās un palsie mākoņi skrēja, kā neprātīgas domas. Uz slapjās zemes sasaucās visi pasaules vēji. Viņu mežonīgās elsas atgadināja cīnītāju ātros elpas vilcienus. Lietus vairs nelija, bet vēju kauja kļuva arvienu stiprāka. Šņāca birze, lūza zari un vēji smējās, kā uz zemes kļuvuši pekles gari. Bālganā gaismā lo-

cijas koki, krūmi, zāle, tikai zeme stāvēja nekustoša, nopietna.

Eižens turpināja: „Es nezinu kas tu esi, Lida. Varbūt manū slimīgo iedomu sakoncentrējums, varbūt neskaidrs atspulgs no kādas aizmirstas, varbūt, nebijušas milas. Varbūt — bet tu esi manās domās, manos sapņos, katrā elpas vilcienā. Tu atgādini visjūtāmāki kaislības neskatoties, ka jūtu pret tevi cienību, kādu var sajust pret svētumu. Tava mīla man lielu prieku nedara, tavs ārējais izskats vienaldzīgs, tava garīgā seja man ir sveša, bet tavi glāsti man sniedz aizmirstību, tavs tuvums atnes saldkaishlas mokas un mana vienīgā vēlēšanās ir iegūt tevi. Un šonakt es gribu tevi visu — tavas domas, mīlu nicināšanu, bet visvairāk tavu miesu. Es gribu tevi, kā var gribēt tikai tāds cilvēks, kurš acumirkļīgā sajūsmā spēj izdarīt varoņdarbu. Tā tevi viens pats nespēs vēlēt un tāpēc atdod man sevi.“

Viņa dzirdēja naktī velnišķīgus smieklus: „Atdodi, atdodi, mirklis ir mūžība. Atdodies un jemi laimi — īstu, mežonīgi skaistu laimi, lai kļūtu nelaimīga. Varbūt tu nekad neredzīsi viņu — būsi nelaimīga, nezinādama kas ir atmiņas par laimi!“

Lida gribēja sacīt: jemi mani, bet viņas lūpas teica sekošo:

„Eižens, es tevi lūdzu tas cilvēka daļas pēc, kurū tu cieni — nepazudini viņu!“

Eižens noskumis atbildēja: „Mana mīla ir visam pāri ejoša — negribu lai viņa tevi iznīcina pret tava gribu. Esi laimīga bez viņas!“

Viņa redzēja pret šķūņa logu vējā nopludamies viņa sajukušo matu cirtas. Pazuda viņa ēna.

Vienaldzīga viņa devās naktī. Nebija mīlas, nebija nekā. . .

*

Kādā rudens naktī Eiženam gadījās iet gar Lidas dārzu. Daudz nedomādams viņš atrada pazīstamu taciņu. Lidas logā gailēja uguns un no turienes vējš nesa muzikas skaņas. Viņa spēlēja, kā senāk gaidot viņu.

Varenā naktī bija nogrimusi siciņā rudens pasaule, tikai zeme bija vienmēr sajūtāma zem kājām. Loga

gaismas piramidē koku kaulainie pirksti rakstīja nervozus, nekad nedzirdētus vārdus un vējš klusu drebināja vēl nenobirušās lapas.

Neapraktīta lapa — nodomāja Eižens un viņam palika skumji. Aizmirsās apvainotais donžuana pašlepnums, un viņam palika žēl, ka bija licis šai meitenei sajust nesamērīgumu starp sevi un viņu. Sakūsis ar nakti, aizies viens un nekad viņai sevi neatgādinās. Viņam jau pietika, ja zina, ka tiek milēts — pareizāki — ticis milēts.

Un viņš būtu aizgājis, ja neieraudzītu kādu milzīgu ēnu parādamies loga gaismā. Aplusa klavieres. Ēna saritinājās gaišajā četrstūrī un pazuda istabā. Eižens klusu piezagās pie loga, dzirdēja klusas balsis un sajuta greizsirdību — dusmas. Vajadzēja ko darīt. Žogs bija tikai pievērts, bet viņam negribējās pārsteigt. Tā tikai pats atastos neveiklā stāvoklī arī tad, ja viņus savkārt pārsteigtu Lidas tēvs. Domas viņam atteicās klausīt un tas palika stāvot.

Apkārt gulēja liela smaga nakts. Viņa klusēja sveša, draudoša, tikai vēju skumjā dziesma atgādināja, ka ir pasaule, mila, naidis un bezgalīgi mocošs tukšums. Viņš stāvēja kāmēr atkal atdarījās logs un ēna pa to izrāpās dārzā.

„Da jau uz satatikšamēs skaistuleit!“ Ēna atvadījās.

Nava milas — nava — tikai meli, netīri, kaislību dubļos apvārtīti meli. Mežoniģās sāpēs krūtīs atraisīja drausmus, sirdi satriecošus smieklus, kas nakts tumšā izskanēja ka izvarotas sievietes lepns lāstu sauciens, kā ievainota zvēra nopūta.

Pazemots, apvainots Eižens sīta par nakti melnākamai ēnai, kas nekustējās viņa priekšā. Sīta vēl, vēl līdz ēna sakustējās. Divas dzelžainas rokas sagrāba saniknoto jaunekli, sapurināja un trieca ar milzīgu spēku pret mājas sienu. Uznāca tumsa, smaga melna tumsa, kuņģā nogrima sajūtas. Pazibēja kāda balta ēna, noliecās pār gulošo Eiženu, sauca, raudāja un sabruka virs tā.

Vēlāk melnā ēna aiznesa Eiženu kā bērnu caur dārzu.

Kad viņš atdarīja acis, virs viņa galvas lecošā saule asiņaini krāsoja šķūniša salmu jumta iekšpusi. Pār viņu pārlietusies raudāja Lida.

„Eižen“ — viņa čūkstēja.

Viņš neatbildēja.

„Eižen!“ Viņa sauca raudādama, kā sauc aizejošo laimi. „Eižen — nonāvē mani!“ Meitene gandrīz kļiedza un sabruka krampjaini raustīdamās viņa kājām.

Eižens vienaldzīgi noskatījās un teica:

„Palūdzat to viņam — neesmu pieradis strādāt miesnieka darbus.“

Viņš piecēlās, streipuļodams paspēra dažus soļus un pakrita atkal sienā.

„Eižen — Eižen!“

„Vēlāk viņš aizgāja. —

Eross aplokā

Sirds vai pa kaklu kāpj laukā! Kā nu cilvēks tā var darīt! (Pirms trijām dienām sekoju viņai uz ielas. Nava pārak zolids paņēmiens, bet viņa bija tik skaista — citādi nevarēju.) Kļuvām pazīstami. Vēl tajā pašā naktī „Kaīro“ viesnīcā viņa man pieglaudās, kā kaķēns. Skūpstīju to maigi un jutos laimīgs. Šonakt, „Virsnieku klubā“, viņa skatās kādam jauneklīm sejā un smaida tik vēlīgi, it kā šis dendijs to tikko būtu izglābis no dzīvības briesmām. Kas gan ir šis laimīgais!

Spiežu drudzaini savai mīļai meitenei roku un gar pudeļu piramidēm slepeni vēroju tur, to sfinksu, kas man šonakt negrib piešķirt nevienu no saviem pasauli iekarojošiem smaidiem, kaut gan manu skatienu viņa nevar nesajust uz sava kailā, marmorbaltā plecā. Lai velns par mazu bērnu paliek, ja šī nava tā pati Ellija Strazdiņ jaunkundze, kuņas dēļ pazaudēju prātu un sekoju viņai ļaužu pārpildītās ielās, gaididams izdevību. — Šī Lukrēcijas Bordžia stāja, Rebekas acu mirdzums, līdz galejībai izsmalcinātās kustības un smails, kuŗš man tagad liek parādīt pārāk maz uzmanības blakussēdošai mīļai meitenei. Es dzertu viņas lūpu sārto vīnu un šās ledijas tuvuma apgarots spētu izdarīt noziegumus! — Kļūst gaŗlaicīgi jaunās dāmas sabiedrībā, kuŗu sauc par Lidiju, kaut gan manu, ka šā, tikko uzplaukušā, ziediņa dēļ tievu apskausts. Ārēji mēs esam viens ar otru apmierināti, un kas gan mums daļas par tiem, kas krāj skūpstu kolekcijas!... Mani padara īgnu tas apstāklis, ka Ellija Strazdiņ savu uzmanību piegriež vienīgi svešajam jauneklīm.

Pavadu Lidiju mājā. Auto liegi aizsūpo mūs ielu uguņotās perspektīvēs. Man vienaldzīga nakts romantika un daiļās dāmas tuvums.

Savā istabiņā domāju ilgi par svešo, kas iedeva man vienu sapņaini skaistu nakti un atstāja bez cerības uz turpinājumu. Rakstu vēstuli. Viņai vajaga izjust man nodarīto pārestību un redzēt manās bezcerību sāpes mana iekšējā cilvēka vērtību.

*

Salasijis kabatās, atvilknēs izmētātos naudas gabalus, sarēķinu. Šai naktij pietiks — pēc tam lai gādā nejaušība, ka neesmu bagāts. Vismaz šo nakti esmu pasargāts no nejaušībām, kuŗas, tik nepatīkamas, sagādā nabadzība. Sakārtojais tualeti, eju uz Ellijas dzīvokli. Tur ielaiž vecāka sieviete, caur zelta brilli aplūkodama.

„Ko vēlaties?“

„Ellijas jaunkundzi. Tas ir — gribēju jautāt, vai viņa ir mājās?“ — Vecā liek sekot pa krēslaino koridoru.

Ellija mani sagaida ar tādu japāņu smaidu, kuŗā var slēpties viss, bet kas neko redzami neizpauž. Un tad esam tikai divi — es un sieviete. Sieviete, šis radījums, kuŗa galvenāis uzdevums ir rūpēties par cilvēces turpināšanu. Viņa ir pēc dabas apbalvota ieročiem, kas vislabāk atbild savam uzdevumam. Viņa ir skaista, un katrs, kam nojauta par skaistumu, atradīs to sievietē — redzēs viņas tuvumā labāki apkārtējo skaistumu. Jūsma, ko rada viņas maigums, ir aizraujoša.

Manā klēpī atkal sēd Ellija. Viņas apaļīgo loceklišu siltums mani mulsina. Kad istaba pielīst baltās elektrības, viņa šķelmīgi smaida. Nolaistie acu plaksti vēl mirkst skūpstu reibinājumā. Zem plānās blūzītes dauzās sirds, kuŗu kāds demons valdzina vairāk grēkam kā apziņā nojautas par labu un ļaunu. Viss, kas patīkams, ir labs — mana Dailā!

Viņas šaurais uzvalks rāda vilinošu figūru. Slaidais krūšu izgriezums zem sevis slēpj krūtis vēl kairāki, kā pati īstenība. Iso lindraciņu mala uz kušetes nerātņi sakāpusi vēl augstāki, kā tas neapzināti varētu notikt. Skaistas kājiņas — nevainojami eleganta līnija.

Mana roka nogriež elektrību. Nosprakst knopes. Dažs apgērba gabals nokrīt viegli, dažs smagi... Esmu džentlmenš — palīdzu dāmai izģērbties.

Dziļi apakšā runā vēl iela. Sienā no viņas nervozās gaismas blāvo logu silueti. Divas sirdis pukst paātrināti, pārāk smaržīgā elpa kairina manu seju! Man patīk šī noslēpumainā meitene, kuŗa atdodas, neprasiđama — kam. Man patīk šī meitene un liekas, ka varētu milēt vienmēr.—

Īsas ir pavasara nakts. Vēl neesi ne pusceļā līdz apnikumam — neesi izbaudījis ne pusi no tā, ko var dot valdzinoša meitene, kad pa logu iezogas naivā kaunā sarkstošs rīts un diena atraisa pasauli, aizmirsušos no milas dieva apkampieniem.

*

Šorit atļāvamies greznību — ieradamies jūrmaļā. Tas notika tā. Vakar pie manis ieradās draugs — Jānis Kārkliņš. Jūtu vajadzību piezīmēt, ka mums uz laukiem ir kopīgi aizģājusi bērnbta un esam arī vairākas ziemas kopīgi deldējuši vienu skolas solu. Jautrs līdz vieglprātbai ir mans draugs Jānis. Viņš ir izšķērdīgāks, kā materiālie apstākļi var atļaut. Kā īsts bohēmietis, tas aizmirst savus parādniekus un tura par apvainojumu, ja kāds viņam grib atlīdzināt paliēnēto naudu. Sauss, gaŗš, ironiska smīna iezīmēm lūpu kaktiņos, interesants, uzvedīgs, drusciņ nervozām kustībām, rafinētu uzstāšanos, iecienīts dāmu aprindās, tāds viņš pavada laika sprīžus, kad kabatā neskan dzelži (nauda), tāds iznes sevi sabiedribā arī, kad kabatas dedzina lati. Šorit, ienācis manā istabā, viņš uzsvieda uz rakstāmgalda puslīdz nobriedušu naudas maku un teica:

„Pagodini šā naudas apcirkņa ādas īpašnieku ar piecelšanos no vientulīgi iesildītās gultas un šķīsti savu grēcīgo seju, ka varam šodien parādit pienācīgu godu Latvijas valūtai!“

„Vai esi vinnējis „Sarkanā krustā“ lielo vinnestu, jeb esi noenkurojies laulības klusajos ūdeņos?“ es apjautājos.

„Nē — saņēmu no mājas kārtējo mēness honorāru, kuŗu tūlīt gribu lietderīgi izmantot. Tik traks es vēl neesmu palicis, ka vedīšu naudu uz laukiem, lai atdotu atpakaļ tēvam, kamēr vien vēl Rīgā ir godīgas iestādes, kur to izlietot.“

Un tā mēs atbraucām. Pateicoties Jāņa uzņēmībai, atbrauca līdzī arī Lidija. Bet kā par spīti, diena nemīlīga. Debess ietinusies tumšā mākoņu segā. Jūra viņņota. Vēsa ziemeļvakara vējš brīžiem atnes lietu. Atmetam domas par peldēšanos, jo neredzam neviena godīga zaļumnieka, pēc kuņa izskata varētu sacīt, ka viņš ir nodomājis šodien peldēties. Atliek uzmeklēt pajumti, jo neviena no greznajām vasarnīcām nava mums izīrēta. Kur lai gan simtprocentīgi zemnieki to iespētu?

Jūrmalas viesnīcā dzīve rit strauji. Starp ļaudīm, kas, šķietas, aizmirsuši visu, dzeņam prieku nesošus dzērienus, ceņšamies būt jautri, kā citi, un aizmirstam neizdevību, ko sagādājis nemīlīgais laiks. Lidija skumst par neiespējamo izpeldēšanos jūrā.

„Jūs protat tik daiļi skumt, bet labāki tomēr būtu redzēt jūsu vaidziņu jautru,“ saku viņai.

„Varbūt vienai neveikli vīriešu sabiedrībā,“ teic Jānis, piedāvādams papirosus. „Varbūt kāda, ja nemaldos, jums abiem pazīstāma dāma ir tuvumā? Centīšos viņu dabūt šurpu!“ Un Jānis veikli aizlokās starp galdiņiem, ap tiem sēdošiem pilsoņiem un pazūd zālē, kur spēlē dzesbends.

„Lidija, kas ar tevi noticis?“ vaicāju skatīdāmiešas viņas gaiši cirtotā galviņā, pār kuņu pleš zarus tabākas dūmos apkvēpusi puķe.

Viņa klusē.

„Tev kādas bēdas? Varbūt, es pats tevi sāpinu. Pastāsti, ja spēšu — centīšos laboties.“

Viņa klusē.

Man ir žēl šās meitenes. Jūtos vainīgs. Esmu teicis viņai mīlus vārdus, esmu devis solījumus. Vai tad es pats bālajā, neizveidojušās sievietes intelektā neatmodināju mīlu, lai tā kalpotu manām tieksmēm. Man bija nodomi, kuņiem viņa piekrita — tagad nekādu nodomu vairs nava un šī meitene arī nava man nepieciešāma. Jūtos vainīgs.

„Mazā, ja tu neteiksi savām skumjām iemeslu, atstāšu jūs abus ar Jāni un to lediju, kuņu viņš atvedis. Es nevaru pierast redzēt tavu sejiņu skumju!“

„Tu paliksi — negribēsi iet, jō tā, kas atnāks ir manu skumju iemesls. Man gan vajadzētu būt greizsirdīgai pret savu draudzeni Elliju!“

Asinis manās artērijās sāk ritēt neparasti strauji. El-lija! Un es biju piemirsis, ka viņa bieži apmeklē jūrmalu. Esmu pieķerts, jo neesmu tik samaitāts, ka varētu izgudrot melus, ko mierīgi pateikt Lidijai!”

Dažādu parfīmu, tabakas, alkohola piesātinātā krogus atmosfērā, caur trauku šķindēšanu, dējotāju kurpju ritmisko švīkstēšanu, sieviešu izaicinošiem smieklīgiem, muzika plati dārdina bostonvalsi. Uz tumšā smokingu fona relješi izceļas dāmu pavasarīgās tualetes. Cilvēki nekautrēdamies ņem viens no otra tos acumirkļus, ko sniedz divu pretēju dzi-mumu tuvums. Varbūt tā ir mila? Mila-reibinājums, kurū sniedz sieviete, un otrādi. Šī mila ir stipra, vērtīga, aizrau-joši skaista. Tikai dzīves invalidi var par fizisko milu ne-interesēties. Bet varbūt tā nava mila?! Varbūt pilsoņi, ku-riem apnicis milēt aptaukojušās sievas, meklē zem dzes-benda skaņam dažādību. Varbūt, precētās kundzes izmē-ģina savu pievilcību pie kungu alkohola sakairinātiem ner-viem? Raugos deļotājos, kur dāmu kailie pleci, pavedinoši īsas kleitiņas, uz nedabīgi sārtām lūpām izaicinoši smaidi un viss, kas var sakāpināt erotiskas dziņas.

„Būsim jautri!“ saku Lidijai un mēs atļaujam savas kājas deļas taktij. Pēc tam Jānis stāda priekšā pazišanai divas personas.

„Ellija Strazdiņ,“ viņš saka: „Divdesmitā gadusimteņa lepnums, jo viņas skaistums vēl līdz šim nava pārspēts. Deļotāja — nākamā skatuves karaliene!”

Ļoti nopietni spiežu Ellijas roku un redzu uz Lidijas lūpām iznīcinošu smīnu.

„Viņas partners, kuŗš gan vēl līdz šim nava deļojjis eiropiešu deļas,“ Jānis turpina: „Arturs Kāpostiņš, pēc profesijas kritiķis, kas vērsis savas spalvas asumu pret visiem mūsu rakstniekiem. Papīrs deg zem viņa ugunīgās spalvas!” Caur resno raga briļļu lokiem uz mani raugās šau-ras, spriganas actiņas, no kuŗām pazīstu šo cilvēku. Tas pats dendijs, kas kavēja laiku Ellijai „Virsnieku klubā“. Dzeru, paceldams glāzi pret šo džentlmeni. Jānis turpina izteikt komplimentus pienākušiem. Kāpostiņš mērķē viņam pretī labi pagatavotas asprātības. Iesāku ar Lidiju sarunu, kuŗas cēlonis — izdzeltais alkohols.

„Vai Lidija nevarētu ko tuvāki pastāstīt par saviem greizsirdības iemesliem?“

„Tie var interesēt tikai mani pašu. Bet sakat man, vai jūs vienmēr esat tik centīgi alkohola iznīcinātāji —“

„Lidij, ja mana dzīve būtu tikai niecīgs sasniegums no tā, ko esmu savās iedomās izveidojis, manai baltai dūjiņai nevajadzētu būt greizsirdīgai. Nejausība man ir dāvājusi tevi, kuŗu baidos ņemt līdzī savā, varbūt, drausmā nākotnē. Simtas neizdevības mani tuvinājušas viņa glāzei. Man jau sen vajadzība apzinīgi piedzerties, lai piepildītu dzīves tukšumu!“

Pārāk nopietna ir kļuvusi Lidijas sejiņa un esmu spiests nožēlot izteikto, iereibuša cilvēka sentimentālo prātumu. Pāri dzirkstošām glāzēm mans skats mirkst Ellijas dziļajā dekolītē, pie kuŗa drēbnieka meistariskā pārdošība sasniegusi pēdējo iespējamību.

„Jūs litērāts, kā man ir teikts?“ Kāpostīņš griezās pie manis ar jautājumu.

„Fenomens — tikai vēl neesmu mēģinājis spalvas mākslā!“ atbildu, jo man ir dusmas uz šo žokeju literātūras hipodromā. Tomēr mēs dzeŗam tīri draudzīgi vienu glāzi pēc otras. Viņš sāk arvienu vairāk plātīties ar savu vārdu bagātības apcirkņiem. Esmu spiests apbrīnot viņa valodu. Šķietās, tā var runāt tikai cilvēks, kas visas savas garīgās spējas sakoncentrējis, lai varētu veikli kombinēt vārdu kārtību. Gandrīz, varu galvot, — ja te blakus klausītos vēl divas dāmas, šā retorikas virtioza runas laikā mans krusttēvs nesteigdamies izsmēķētu divdesmitceturpīpes tabakas.

Dzeŗam, jo reibinājums, ko sniedz alkohols, ir vērtīgs. Viņš ieaiļā dvēseli sfērās, kur dzīves nopietnība sniedz roku aizmirstībai. Šodien mani pārāk kaitina Kāpostīņš, šis modernās sabiedrības produkts, kas manu greizsirdību kairina jau otru reizi. Dzeŗu glāzīti stiprā dzēriena, un manī mostas īgnums pret pilsētas trokšņa dzīvi, kuŗas grēku plūdus mirkstu. Jau ritu es labprāt ceļotu uz laukiem, kur klusā nodabā kūpina dūmus manas tēva būdiņas skurstenis, kur uz upītes krasta skumst raudošu bērzu birstalas...

Jānis ko interesantu stāsta Lidijai un viņas sejiņa saplūst sirsnīgā smieklīnā. Jūtu viņiem līdzī, un vēlētos, lai

viņu attiecības kļūtu sevišķi labas. Krietni iereibušais Kāpostiņš, saņēmis Ellijas roku, runā par hipnotismu un jūtās sevišķi labi. Ak — ja man būtu tikai mana dzīve, es liktu viņas tukšumam sastapties ar acumirkļa iespaidiem, bet esmu spiests tikai mierīgi novērot zituāciju. Esmu palicis viens starp tuviem un tāliem cilvēkiem.

Smagi gāzelēdamies, kā autobuss kāds pilsonis, pēc profesijas desu tirgotājs, vai pārtikušas avizes redaktors, ar pūlēm nes savas personas svaru, brīžiem uzgrūzdamies nekārtīgi izmētātiem krēsliem. Uz skatuves vārģa dziedātāja cenšas pa kaklu izspiest vai visu savu dzīves viņos saplosīto dvēseli. Viņas dziesma skan sēri un modina klausītājos līdzjūtību pret pašu dziesmas izpildītāju. Zāles stūri divi virsnieki pēc kārtas skūpstā kādu dāmu, sarkani krāsotiem matiem, milzīgi resnu mākslīgu pārļu kakla rotu. Bet man preti, kā divas melnas nelaimes, gail Ellijas acis un caur dažādo trokšņu chaosu dzirdu Kāpostiņa balsi:

„Daiļā — brauksim!”

Jūtu, ka būtu spējīgs pataisīt viņa seju par kotleti, ja ar to varētu iegūt Ellijas simpatijas un sacīt.

„Daiļā, atstāsim šā tizlā idiota sabiedrību!”

Es tiešām nesaprotu, ko gan Ellija, šis dievišķīgais radījums, visa sievišķīgi skaistā personifikācija, daiļuma ideālākā izveidne atrod pievilcību Kāpostiņā! Tad jūtu kādu mazu rociņu. Pie sejas viegli pieskaņās matu cirta. Redzu Lidijas lūdzošās acis. Bet mans skats pārāk bieži slīd pāri pudeļu nekārtīgam sagrupējumam, kur Ellija Strazdiņ sniedz skūpstu laimīgajam Kāpostiņam. Kā pa miglu, no tāluma dzirdu Jāņa balsi:

„Dzersim, draugs, jo drizumā jāatstāj šis pasaules godība un jāsāk trenēt sāni tēvu zālāinās plāvās un arī jā-mācās soļot pa svaigi smaržojošu vagu.

*

Vakar „Jūrmalas viesnīcā” izdariju muļķības. Šodien pagīru smagajā galvā tādas nenoteiktas bailes. Vakar rupji apvainoju Kāpostiņu. Pēdējais man iecirta sejā vienas glāzes saturu un saņēma tajā pašā momentā sveicienu par lūpu. Pēc tam es skūpstīju Elliju un jutos kā uzvarētājs, jo ar pārsīstu lūpu vairs nav iespējami skūpstīties. —

Vakardiena neko bīstamu nesola. Nekādas jaunas sekas caur mana temperamenta neapvaldīto izplūdumu nava sagaidāmas, bet šodien man tomēr tā baigi. Vai tumšas nojautas, vai fiziskas un moraliskas pagiras.

Manu tumši cirtoto galvu nerotā neviens sirms pavediens. Acis pasaulē raugās meklējoši un es alkstu pēc dažādības. Mani mīt tieksmes pēc dzīves, kuņā katra diena nestu ko jaunu. Gribētu būt kas derīgs dzīvē, šajā nezināmas rokas vadītā mechanismā. Man patīk zinātne, bet mani nava tik daudz pacietības, lai pārietu to, ko saņieguši citi gadu simteņos, un stātos uz robežas, no kuņas var meklēt jaunas patiesības. Man patīk māksla, jo apzinos savas fantazijas radīt spēju. Bet māksla pēc savas būtības dibinās uz īstenības atdarināšanu, resp. viltošanu — tamdēļ ir jāpazīst sīki pati īstenība. Man vajaga vērot dzīvi un uz šo novērojumu pamata meklēt vērtības. Meklēju dzīvē skaistumu un atradu sievieti. Viņa — sieviete, šis cilvēkam līdzīgais radījums, visos laikos ir sniegusi ierosmi. — Man patīk sieviete, kuņai daba devusi asākas izjūtas, skaistu ārieni u. t. t., radījusi tādu, kāda viņa vislabāki patiktu vīrietim. Kas slēpjās viņas zēngalviņā — mani interesē tikai, cik tas ir vajadzīgs, lai iegātu viņas maigumu. Ja skaista sieviete vienmēr ir centusies izmeklēt starp vīriešiem labākos eksemplārus, tad tā ir sugas izlase, kuņai pateicoties pasaule gadās ģeniji.

Ellija Strazdiņ mani moka. Viņa prot valdzināt, šī bestija, kuņas skaistums ir pārāk reibinošs, kā tam varētu vienaldzīgi paiet gaļām. Būtu laiks atstāt saules sakarsētās ielas. Būtu laiks atvadīties no savas istabiņas sienām un vecā rakstāmgalda, pie kuņas esmu pavadījis daudz bezmiega naktis, veidojot sev plašāku skatienu nākotnē. Bet tagad manas acis ir pieradušās meklēt ielu drūzmā skaistās Ellijas stāvu, kuņa vakar naktī atvadoties teica:

„Nemeklē velti izdevību — viņa atnāks pati.“ Pēc tam tā iesēdās zili krāsotā limuzinā blakus piedzērušam Kāpostiņam. Paliku stāvēt, kā zvejuņieks, kuņam liela zivs iekritusi atpakaļ upē.

Šodien esmu nemierā pats ar sevi. Dveselē baigs tukšums. Viss auksts — nemīlīgs.

Zvans. Pēc soļiem koridorā zinu, ka nācējs ir Jānis.

„Labdien, labdien!“

„Vesels!“

„Kā jūties, draugs, pēc vakardienas izcīnītām kaujām?“
viņš jautā.

„Jūtos kā Jēkabs, pēc cīņas ar Dievu. Garīgs un laicīgs klibums.“

„Laikam daiļā Ellija sabangoja tavas ziemeļnieka asinis!“

„Tev, draugs, jau sen vajadzēja zināt, ka neesmu vienaldzīgs pret skaistām jaunkundzēm. Tiešām Ellijas glāsti man nava vienaldzīgi.“

„Tu esi iemilējies,“ Jānis smejas.

„Nē, viņa mani valdzina kā interesants romāns, kuŗu neesmu pabeidzis lasīt.“

„Iemilējies tu esi! Vot kas ir. Nu, es jau domāju, ka to no tevis var sagaidīt. Un šo romānu izlasīt līdz galam arī tu dabūsi. Viņas abas ar tavu, jau pabeigto „romānu“ šovasar dzīvos Lestenē.“

„Lestenē!?“ es iesaucos. Šī pilsētiņa no manām tēva mājām atrodas tikai divpadsmit kilometrus.

„Bet kas viņa tāda īsti ir!“

„Plastisko kursu audzēkne, turīga lauku saimnieka meita, radīta flirtam un tādai — triju, četru dienu mīlai.“
Jānis viņu rakstūro. Pēdīgi mēs nolemjam braukt uz laukiem. Nava jau gaisa pilsētā vasaras laikā. Apnicis līdz kaklam nedabīgi saspīlētais ļaužu pūlis. Jau rīt mēs aizbrauksim.

Vakarā, kad uz ielām pastaigājas ļaudis, sēdu nokumis pie atvērta loga. Jau rīt mans logs rādīs citu ainu. Ne ugunsis zvērojoša, nervoza iela būs redzama, bet dārzs, piesūcies vasaras, snaudīs aiz baltajiem aizkariem. Būs dziļš atspirdzinošs klusums — īsta vasaras sapņainā nakts, kuŗas mieru varbūt pastripas lakstīgalas saldi tiksmā dziesma. Jūtu aiz sevis pastripas klusus soļus. Divas mazas rociņas aizsedz glāstoši manas acis. Ellija? Nē, šī vijolišu smarža pieder Lidijai. Esmu priecīgs par viņas apciemojumu.

„Atnesu tev dzīvokļa aīslēgu. Viņa man vairs nebūs vajadzīga.“

„Taisnība — es jau rīt aizceļošu.“

„Tā jau man Jānis sacīja, ka arī jūs abi esot nodomājuši atstāt šos sapelējušos mūrus. Braukšot uz laukiem art zemi un klausīties lakstīgalas. Laikam interesanta nodarbošanās ir tā aršana!“

„Interesanta, bet es tev labāki ieteiktu klausīties lakstīgalas.“

„Varbūt. Lestenē, kur mēs ar Elliju aizceļosim, esot skaisti kalni, dzidras upītes un sveķaini smaržojoši sili. Tur būs tik skaisti!“

„Lidij, mana mamma, kas dzīvo tajos silos un sveķainos silavos, būtu priecīga, ja es tai pārvestu no pilsētas smuku un gudru vedeklu par palīgu.“

„Nezobojies! Neprotu ne art, ne govīs slaukt.“ Tomēr no viņas sejas var lasīt, ka tā būtu ar mieru iet līdzī tur, kur pēc stāstīšanās viss tik labi un jauki. O, viņa atstātu savus vecākus, kuņiem ir Kaļķu ielā siku preču tirgotava un Torņkalnā maza namiņš. Šī meitene, kuņa ir mierā ar mani ļaužu pārpildītās ielās, restoranos, teatrī, un divatā, kad mūsu skūpstus vēro tikai četras sienas un mūsu apkampienus slēpj vēsā gulta, man liekas, — viņa neapmierinātos ar mani, kad nemīlīgās rudens dienās tai būtu jābradā vēsie dubļi, kad viss izskatās tik sīks, pelēks niecīgs, un rudens vējš ir vienīgais viesis tumšajās naktīs, kas klauvē pie loga. Man liekās, jau vasarā, kad darba smagums iet ciņā ar dzīves prieku, viņa piekristu pēdējam. Viņa mīl, šī meitene un nezina, ka mīla var būt arī isa, kā ziedoņa nakts, kā viņojošs valsis.

Skūpstu viņas pūderēto vaidziņu un mūsu soļi mēro iso atstatumu starp logu un gultu, manā šaurā istabiņā.

*

Manās tēva mājās — viss vienkāršs, pelēks, simtreiz aplūkots, izpētīts, bet tomēr tuvs. Maz kas nācis no jauna klāt, maz laika zobs paspējis iedarboties pa ziemu, kamēr neesmu te bijis. Sienas kļuvušas, varbūt, drusciņ melnākas, jumti zaļāki un vitoliem upītes malā mans draugs Andrievs ir apcirtis zarus, kas tagad steigā dzen jaunas bāli zaļas, spīdīgas atvases. Pats Andrievs savu fizionomiju nava mainījis. Tēva augums ir palicis drusciņ nevarīgāks, bet no viņa vienmēr vēl vingrās gaitas, tomēr var manīt, ka

tas daudz staigājis pa vagu arklam pakal. Mātei mato s
iezagušies laba tiesa sudrabotu pavedienu, acis kļuvušas
itkā dziļākas un seļā radušās dažas jaunas grumbas.

Ir atkal pār manu galvu zilā plašā debess, zem ma
nām kājām smaržīgā zeme. Varu atkal klausīties putnu
dziesmās, mežu šalkšanā. Dienu, kā citi mājas ļaudis,
strādāju laukā un vakaros mani locekļi ir piemirkuši darba
smagumā. Mana gulta ir vecajā klētiņā, jo istabās karsti
un neliek mieru mušas. Rītos mani modina izkapšu šķin
dēšana klētiņas priekšā. Cauru dienu mani dedzina saule
un glāsta vējš. Man pieder puķotas pļavas, zili meži, vēja
dziesmas, rīta dzidrums. Ap mani ir ļaudis — vienkārši,
kā pati daba. Viņu domas slēpj ražīgu dzīves gudrību un
viņu smiekli ir spēcīgi.

Manā apziņā, kautkur tālu runā pilsēta savā nervozā
balsī, kā ļauns murgs. Netikās domāt par dzīvi šajā ne
dabīgi saspīlētā ļaužu jūrā. Darbs man paņem dienu un
man neatliek laika. Katru sestdienas vakaru satiekos ar
Jāni. Bieži zvejojam upītē sidrabotas zivis un Andrievs ir,
katrā ziņā, mums līdzī.

Andrievs — smagnējs un neveikls, kā lācis, ir mūsu
draugs. Nopietns viņš ir, kā granīta tēls, un viņa balss ir
stipra, kā ērģeles Lestenes baznīcā. Nekad mūsu draugs
nerunā klusu un nesmejās citiem aiz muguras... Smiešanās
gan viņam uoder vairāk kā atbilde, priekš kuŗas neatmak
sājas grābāties pēc vārdiem. Savā pasaules lāpītāja mūžā
daudz smagas vētras pārcietis mūsu draugs. Tam par
iemeslu varbūt pa daļai viņa pārspīlētā noteiktība. Ja
Andrievs dzer krogū un trūkst naudas, vienālga, krodzniek,
ņem viņa pelēkos svārkus! Ja gadās dzīvē kādreiz sadus
moties — kā liks ar lāpstul.. Kad razbojas darbs, tad raz
bojas darbs. Un grāvi Andrievs neizraktu nepametis ne
laikā uzkrituša sniega, vai strauji uznākuša sala pēc.

Andris labo pasauli un savāc kambārī visu savu
mantu, kas daža uzmanību nemaz nesaistītu. Vai tas ir pēc
špāsīgas fasungas audzis akmeņa gabals, vai nezināmas
rokas mizotas un kaut kur uz lauka pamestas kāļa mizas,
pusgrābeklis, sprūdenīts, apdedzis slotas kāts, kas lieto
šanai nodilis par īsu, vai pusķieģelis, katla lampa, veca
vīze, viss atrod caur viņa gādību piemērotu vietu. Vismīļā-

kais darbs Andram ir apcirst nepareizi augušiemi kokiemi saknes, lai tie, rudens vēju šūpoti, noliktu savu nedabigo augumu visā gaŗumā uz zemes. Ienaidu viņš sajūt arī pret prāviemi akmeņiem — izlauz tos ar sviru palīdzību no gadiemi iesildītās vietas. Ir bijusi Andrievam arī sava iedzīve un ģimene. Tagad no šās godības palikusies tikai septiņdesmit procentus darba spēju zaudējušā sieva. Viena meita ņēmusi galu, kaujoties pie veļas baļļas, otra — tumšā rudens naktī nākot no cūku bērēm atradusi galu Aiviekstes melnajos ūdeņos. Un dēls — tas savas pārāk drebelīgās dabas dēļ, dzēruma reizē pakāries, kad sieva tam nepaklausījusi laulības pienākumu izpildīšanas gadījienā. Mājas kāds slihts cilvēks izputinājis, izkrāpdams krogū vekseli par nesamaksājami lielu summu. Un tagad Andris ar savu otro pusi palikuši tikai divi pasaulē, kuŗā atrodas diezgan daudz arī labu cilvēku.

Mums patīk Andris. Atklāts, kā viņa valoda, vienkāršs, kā ar cirvi aptēsts lietas koks viņš ir interesants. Mēs esam draugi.

Dažkārt ar Jāni ejam uz vietejām zaļumballēm paglaimot vienai otrai skaistulei, no kuŗu izturēšanās var spriest, ka viņas nav vienaldzīgas pret mani, vai Jāni. Lestenes pilsētīņā var sastapt vecus vidusskolas biedrus, un arī biedres, kas tagad kļuvušas par dāmām ar pastīpoti smalku uzvedību un pārspilēti modernu ārieni, kas tik raksturīgi mazpilsētīņu pusinteliģencei. O — dažā jau no viņām ir laulene, un dažs noenkurojies laulības ūdeņos.

Dzīve bezrūpīga, darba un atpūtas rēgulāra maiņa.

Bāls un nenozīmīgs manā apziņā runā Ellijas tēls. Un viņa saudētu savu varu par mani, ja niecīgs apstāklis neatdzīvinātu to manā fantāzijā. Es nevaru vairs nedomāt par Elliju. Atkal ilgojos pēc viņas ugunīgiem skatieniem, kaisliem glāstiem un saldi kairām mokam viņas vijīgo roku apkampienos. Saņēmu no viņas, nē viņām mazu smaržīgu vēstulīti :

Jā nava par nastu,
izlietojat mūsu adresi:

Lestenē, Avotu ielā 121.

Ellija.
Lidija.

Nemiers... mocošu nemieru man atnesa šās sikās, ner-vozu roku rakstītās rindas. Darbā esmu noguris un naktīs man nenāk miegs. Attālums vilinošs, domas neapklusinā-mas, gulta šķietas karsta, spilveni smacējoši. Staigāju pa mēness apspīdētu dārzu, atvēsinādams basās kājas vēsā rasā. Elpoju dzidro vasaras nakts gaisu, bet manas domas karst liesmainā nemierā. Sēdu klētiņas priekšā un glāstu uzticāmo mājas sargu, pinkaino Duksi. Izmēķēju daudz papirosu un sagaidu rīta blāzmu aužamies plašāku.

Parasti mani iztraucē no kaisliem neprāta sapņiem Duksis. Kādreiz viņš vēš manu uzmanību uz dārza maļu, kur aizmanās kaimiņu puisis Aleksis. Rasā divas sliedes ved uz pūni, kur guļ kalpone Anna. Dūšīgs skuķis, sar-kaniem, piebriedušiem kāju ikriem, kā gataviem tomātiem, raženu augumu — smaidoša, koķeta. Vasaras nakts ro-mantika, — es pasmaidu.

Ellija Strazdiņ — kas par burvīgu jaunavu! Viņai piemīt maģisks spēks, kas saista manas domas tūkstoš ne-redzāmiem pavedieniem.

Ap brokosta laiku, atraisīties no mocošā sapņa ska-vām, esmu noguris. Šī sievietē manās iedomās ir bīsta-māka, kā istenībā. Lidija, šī blondā, maigā meitene kļūst neiespaidīga šās dienvidus temperamenta piesātinātās tu-vumā.

*

Trimtrallā, trimtrallā — ducina banālā mūzika saules sakarsēto gaisu. Sēdam ar Jāni dejas laukuma stūrī un vē-rojam ļaudis. Dejojāju ir maz. Tikai trīs pāri lokās saules karstumā, svīzdami vēl vairāk, kā darbdienās uz siena vā-las. Viņi — zituācijas valdnieki, pastrīpoti uzvedīgi, jo-zina uz sevi vērstus daudzus acu pārus. Tur dažādu krāsu mudžeklis, kā nemākulīgi izmeklētā puķu buķetē. Tās, vietējās latgalietes, rupjiem, bet veselīgiem sejas pan-tiem, pasmagas, smaidošas. Tālāk — vecāki vīri, kūpinā-dami svētdienas pipjus, pārrunā par zušu zveju, siena laiku un gaidāmiem kaļiem. Daudzi uzmanību piegriež šaušanas mākslai. Viņi grupējas ap vietejo pasta priekšnieku Ka-ķīša kungu, kuļa nopelns ir sarīkotā šaušana. Laimīgākiem gadas iegūt ar lodes palīdzību pat kortelīti degvīna, kas iznāk lēti — tikai divdesmit santimu par lādiņu. Ar darī-

šanas nopietnību sejā un biedrības darbinieka veiklību dažkārt, pieskrien pie mūzikantiem kāds no svētku rīkotājiem. Viņam nedalīta piekrišana kā cilvēkam, kas uzpuņķējas sabiedrības labā.

Vērojam ļaudis un meklējam viņos divus augumus, kuriem šodien vajaga dekorēt mūsu, jaunos uzvalkos tērptos stāvus. Kļūstam drusciņ nemierīgi, jo nekur neredz pavidot gaidītās. Mums neglaimo silti lipīgie, eļļainie smaidi, ko velta blakus sēdošās jaunkundzes, ļoti gudri un sadzirdami runādamas.

„Lūk — Andrievs ieradies!“ iesaucās Jānis. Tiešām, smagā gaitā, it kā no lepnības, cēli, klibumu ar kreiso kāju pieturēdams, gar laukuma ārējo malu tuvojās Andrievs. Rūzganā, savvaļā augušā bārzda viņam apcīrpta, bikšu priekša priekšzīmīgākā kārtībā un galvā jaunā, pie žīda Jankeļa pirktā cepure. O, mēs zinām, kas viņam šodien par prieku ir jādara.

„Andri, vai neiekodīsim krūmos iekšā? Bez ķiveres galvā nava nekāda skata zaļumu reizē!...“

„Var. To var, miltīši! Sieva bija novārijusi jaunos tupeņus un tad ar sāliju gaļu nozaēdos riktīgi. Dertīgs būtu kāds stopiņš!...“

Krūmos uzmeklēt riteņkrodziņu nava grūti. Drīz mēs turam savā vidū prāvu māla krūzi pilnu pašdarināta alus. Sēdam omulīgi pie lazdu krūma un veldzējam saulē izkaltošās krūtis ar stipro zaļgani balto sulu. Andrievs kļūst runīgs.

„Velns!“ viņš saka: „Velns! Šitais nava tiri mazais kodējs. Šito aliņu Brekte labi nostrādājis. Miksnējs, kā vilna, bet galvā, pagāns, ķer...“

„Andri, šodien tev jādanco — neesi ilgi locījies kājas,“ Jānis ieminās.

„Ak, jau nu... Vēl jau izgājušo gad' Barbanu cūku bēres griezām ar veceni... Mana vece gan jau tāda smagnēja; viņa vairāk ar dziedāšanu... Būtu es paņēmis, kā man tēvs atļāva, ek še, to Pidriksonišas meitu, — o, bračiņ!“

„Kapēc tad neņēmi, ja tēvs atļāva?“

„Lāgā prātam nepatika. Viņai tādas lielas acis, kā šķīvji — kājas bez gaļas, kā stirnai; nebij, cālīši, man pa

kodienam. Bērnu gan jau būtu piedzīvojis labu virteni, kā cits Silava Sande, kas viņu paņēma."

Stratēģiski izdevīgā vietā, kur plaši pazīstamais riteņkrodzinieks Brekte nostādījis alus bateriju, uzkavējamies ilgi, klausoties Andrieva stāstos par aizgājušo zelta jaunību.

*

Pret vakaru laiks kļuvis vēsāks. Laukums pilns dejtāju. Mūsu dāmas ir tērpušās isās kleitīnās, kuŗas te, maļienā, krīt acīs, kā rets brīnums. Jānis deĶo ar Lidiju. Viņi ir ļautri. Tādu pašu rādam sevi — es un Ellija: ļautri, drusciņ ārgi pret ziņkārīgo acīm, kuŗu skatus baŗo mūsu jaunkundzes ar savu uzkrītošo pilsētnieciskumu. Drusciņ lielgi mēs esam.

Atnākusi nakts. Patālu no mums dārdina mūzika: „trimrallā, trimrallā!" Dāmas rasā ir samērcējušas kājas un tām paliekot vēsi. Manas rokas dzelzaini spieŗ klēpi sēdoŗo Elliju. Jānis stāsta savu iemīļoto anekdoti, kuŗu gandrīz, gandrīz dāmu sabiedrībā nedrīkst stāstīt... Pie mūsu kājām smejas strautiņš, augšā, pie blāvīzilās debess, to paŗu dara mēness. Manā klēpi smejas Ellija. Viņi tieŗam nevar pārliecināt, ka putns, kas kārkļu krūmā brēc tādā paskarbā balsī, ir lakstīgala. Pat ar skūpstiem nē...

Un tad — atnāk pusnakts. Aplūst trokŗņi, tikai netālu no mums ducina mūzika: „trimrallā, trimrallā!" Nespelē vairs sienāzis, nebrēc grieze kārkļu krūmā un arī strautiņš kļuvis it kā klusāks.

„Ellija — mans sapnīts vasaras nakti!"

„Jā, sapnis bez vērtības."

„Sapņiem ir vērtība..."

„Varbūt, ja viņus neizsapņo līdz galam!"

„Ellija — daŗu sapni nevar izsapņot. Tu esi tāda sapņaina īstenība!" —

Jānis pūlas uzvilkt Lidijas cimŗus un sūdzas, ka viņa neesot ar plīku roku ņemāma. —

EĶot atpakaļ uz svētku vietu, Ķukstu Ellijai:

„Tu Ŷonakt būsi mana!"

„Ŷonakt?" viņa smejas: „Ŷonakt kā lēns vējiņš viegli pieskārŗos tavai dvēselei. Jā — Ŷai zilajā nakti esmu tava,

un būs jau būs tavā atmiņā kolekcijā viens gadījums vairāk, kas glaimos tavai patmīlībai!”

„Ellija — tu esi ļauna. Ņem mani un sadedzini savās ugunīs, ko rada tavs tuvums manā dvēselē!”

„Labais — šonakt es tava, bet rit, varbūt, manas rokas glāstīs citam zēnam matus un mani skūpstīs cits. Es dzīvošu mīlai, ne vienam cilvēkam!”

„Tu esi ļauna!”

„Ļauna kā tauriņš, kas nepiēdē vienai puķei.” —

Mēs sastopam Andrievu, kuņš jau ir ceļā uz mājām. Kājas viņam cilājas smagi, bet toties rokas taisa enerģiskus likumus.

„Žip, žip, žipudrallā!” Andris sparīgi dzied savu vienlīgo meldiju.

„Ko, Andri, vai jau uz mājām?”

„Kā tad, cāliši, kā tad! Krūzi izdzēru sausu, kā nieku!... Ak, šitās jums tās brūtes! Žip, žip!”

„Vai tad nava diezgan raženas?”

„Labrit, labrit, dzeltenās cielaviņas!” Andris sirsnīgi sasveicinās. „Ģimīšu labi nesaredzu, bet pēc auguma izskatās tādas kā izstīdzējušas. Maz tumes kaulos... Bet ko nu viens svešs var spriest: Daža pasīka — a laid viņu līnu gabalā, vai uz tupeņu vagas — rokas kā skudras!...”

„Andri... Būs labas, taisies tik uz kāzām!” joko Jānis.

„Ko t' nu par to! Pāies ir man mīkstāks kāds vakariņš. Alu gan atļaujiet Osoņu Jurim vārit. Tas tev notaisis mīkstu kā vilnu, bet ieņemsi stopu krūtīs — meldiņu turēdams nenoturēsi... Žip, žip, žipudrallallā!”

Uz laukuma, pie muzikantu paaugstinājuma, vienlīgā laterna bāli lipina niecīgā apkārtņē nespodru gaismu. Stāvi kļaujās mūzikas taktī cieši, jo cieši, līdz ierodas svina peļēkais rīts...

*

Tumša augusta nakts. Sēdam ar Elliju kalnā zem lielām šalcošām priedēm. Mūsu priekšā ugunīs zvēro Lestene. Skaista viņa ir šī lauku pilsētiņa naktī no atstatuma. Tu turi mazu rociņu savējā un raugies viņas ugunīs. Tavā sirdī vieglas skumjas par sadegušo vasaru. Liekās — mūžību tā varētu nosēdēt, kā pasakā, un atmosties, kad visa dzīve tev nemanīta aizgājusi garām. Tu esi viens...

Tu esi lieks, jo tev ir tikai tavas sāpes, un tu nejūti prieku. Tu esi viens... Tu speri soli svešajā pasaulē un sakrīti pelnos.

„Es aicināju tevi, lai atvadītos,“ saka Ellija skumju cauraustā balsi.

„Es atnācu šurpu, lai būtu pie tevis viss. Manu milu tu paņēmi līdz —“

„Labais,“ viņa saka: „esam kļuvuši pārāk tuvi. Nevarēju aizbraukt nepateikusi to, kas pilsētas straujajā ritmā kļūtu mazs. Es tevi milu, labais!“

Esmu drusciņ pārsteigts par šo atklājumu. Viņas mīla — mazs gandarijums, zīme, ka nobeigšu šo spēli kā uzvarētājs. Man šķietas, ka sieviete, par kuņas milu esmu pārliecināts, priekš manis var būt tikai apnikstoša mēbele.

„Tagad man jāiet,“ viņa saka. Ilgs skūpstis un viņa saplūda ar nakts tumsu.

*

Garlaikojos savas jaunās sieviņas apkampienos un skumstu viņas tuvumā. Viņa, kuņu liktens man piešķīris, ir skaista, lielām skaidrām acīm, glīti veidotu sejiņu, un viņas augums ir bez defektiem. O, viņa ir laimīga! Viņa mil. Priecājas par katru manu smaidu un skumst, kad redz manu seju drūmu. Es skūpstu viņu tikai tamdēļ, ka jūtu vajadzību darīt to laimīgu, bet nakti, miegā, es minu Ellijas vārdu un, atmodies, esmu nelaimīgs. Kā smaga ēna, šī sieviete lido pār manu dzīvi. Joprojām viņas acu melnās ugunis dedzina manu sirdi. Viņa ir sairdējusi manu laimi un es nīstu viņu.

Kad mani soļi mēro klusās Lestenes ielas, mans skats apstājas pie pelēka granīta nama, virs kuņa durvīm ņirgojas apzeltīts cipars „121“.

Kad mani vissiprāki moka vēlēšanās redzēt Elliju, es rakstu viņai vēstuli, un tad man gadas darīšanas pilsētā... Atbraucis jūtos vēl nelaimīgāks un dzīves tukšums gulstās uz mani vēl jūtāmāki.

Vai esmu savu sievu kādreiz mīlējis — nezinu. Viņa man patika un es apņēmos sevi piespiest mīlēt.

Mana dzīve ir tukša un manā nākotnē neatveņas neviena gaiša perspektīve. Dzīve ir smaga, kad jādzīvo tikai lai dzīvotu.

Viss auksts, nemīlīgs, baigs.

Māsas Akmentiņ.

Vienā rokā mana spalva velti gaida nervozo deju uz baltā papīra, otrā skumst apdzisusi pipe. Smadzeņu muzika nespēlē.

Manas domas nekur neapstājās.

Aiz loga smidzina sīkais rudens lietus. Uz kailajiem ķiršu zariem krājas rasas pilieni, pelēki, neskaidri, kā pati diena.

Es neciešu lielas dvēseles mokus. Skumjas manās krūtīs auž sīkais rudens lietus, kuņā mirkst tāda pati siciņa priekšpilsētas nomale. Es neilgojos pēc debess dziļā ziluma, mani nevaldzina vasaras nakšu romantiskais skaistums. Rudens dabā jūtu savas dvēseles atspulgu. Man lielais, cildenais pārāk mocošs. Gribās raudāt, kad šis pats ķiršu dārziņš aiz loga snauž vasaras nakts daiļumā.

Es milu kādu meiteni, bet viņas acis nemirdz iekārošanas uguns, nespīd atdošanās prieks. Viņa ir vēsa, kā balta ziemas nakts, kad mēness lej sudrabu kalnos un ielejās, kad ēnas ir zilas. Es milu viņu. Viņu sauc par Lidiju Akmentiņ, tā pat kā tās jaunāko māsu — par Austru Akmentiņ, — to pašu Austru, kas šorīt pulkstens astoņos atstāja manu istabiņu. . .

Mana spalva nesatiek papīru. Nevaru uzrakstīt atbildi Lidijas vēstulei, kuņā viņa aicina šovakar pie sevis. Nevaru. — Manā istabā vēl jūtams citas sievietes aromats, manas lūpas vēl tvēkst no skūpstiem, kas daudz ugunīgāki, kā Lidijai. Manā atmiņā nava izdzisušas acis. kas mirdzēja uzvaras priekā un smaidīja apmierinātas baudu kāres miegainā mirdzumā. Šās acis pieder Lidijas jaunā-

kaļ māšai Austrai. Es nezinu ko atbildēt uz Lidijas vēstuli, kuŗā tā lūdz, lai apciemo viņu šovakar.

Kāda dažādība starp šiem diviem cilvēkiem, kuŗu izcelšanās un izveidošanās apstākļi gandrīz vienādi. Viena — tumšmate, dienvidnieciski skaista, strauja, neapvaldīta; otra — gaišmate, sapnaina, klusa, apgarota skumju maigumu. Skaista ir Austrā — jaunākā māsa, bet es nekad nepieradinātos viņu mīlēt, jo nevaru panest spilgtu, kļiedzošu, visam pāri ejošu. Esmu ziemeļnieks. Man ir tuvas rudens lietū mirkstošās dienas, ne dienvidus saules karsētie meži — tuksnešu varenā vienmuļība. Es mīlu Lidiju. Austrā man ir sveša — tāla. Šorīt, kad viņa aizgāja — sapņoju baigu sapni. Man laikam bija drudzis. Sajutu mācamies virsū ko neapturāmi lielu, kas smacēja nost, kaut gan izmisīs pretojos.

Esmu radīts skumjām, kuŗas sniedz vientulība un klusa cilvēka tuvums, kas sevi neizkļiedz. Es mīlu vientulību, kaut dažreiz tā liekās pārāk smaga. Mīlu klusumu, kaut tas ir nāves atbalss. Man patīk dūmaina ugunīņa meža malā, ne ugunsgrēks pilsētā, kuŗa varenums iedves šausmas, kaut nodarītais posts ir pilnīgi vienaldzīgs.

Lidijai pieder manas stīkās domas, manas klusās ilgas. Es viņu mīlu.

Austrā manā dzīvē iezagusies, kā nelaime, no kuŗas nevaru izvairīties. Tā prot atrast momentus, kad esmu vis nespēcīgāks, kā tas bija pagājušā naktī. Ko gan lai iesāku pret viņas padevīgo un uzbāzīgo skaistumu. . .

Reiz — tas bija pagājušā vasarā — bija skaistas naktīs, kuŗās neztiksi bez mīlas. Es bieži satikos ar Lidiju, kaut Austrā darīja mums nepatīkšanas. Viņa visu stāstīja savai mātei. (Māšas gulēja vienā istabā). — Pagāns — es nodomāju un kādā naktī paņēmu līdzī draugu. Klusu piezagos pie loga un liku sevi manīt taisni Austrai. Ne vārda māšai neteikusi viņa iznāca uzvaroši smaidīdama. Un tad es viņu atdevu draugam — atdevu, jo viņai nebija pa spēkam izvairīties, kad redzēja mūs ar Lidiju istabā mīlināties, kur es iekāpu, kamēr mans draugs izteica pieklājībai nepieciešāmās frāzes, kas seko pie iepazīšanās. Tomēr mēs ar Lidiju bijām maz ko panākuši.

Nejēdzība, bet netieku un netieku no viņas vajā. Varbūt tāpēc, ka mani dažreiz pamostās neattaisnojamas vēlēšanās, varbūt taisni tāpēc, ka negribu viņu.

Klausaties — nemaz neesmu skaists — pavisam ne! Pēc sejas drusciņ atgādinu mongoli, tikai mati, tie man pārāk gaiši. Kājas man likas, kā vecam kavalerijas seržantam un vispāri — ne kā skaista, pievilcīga. Pie tam — man trūkst vīrišķības, šās ipašības, kuŗai tāda vara par sievietēm.

Sēdu ilgi raudzīdamies pa logu priekšpilsētas zemo namiņu jumtos. Neesmu uzrakstījis savai mīļai meitenei ne viena vārda.

Atnāk vakars. Pamazām, nemanāmi miglainais gaiss kļūst tumšāks. Jau neredzāmi pilsētas dievanamu torņu gali, kas draudoši paceļās pār priekšpilsētas namiņu jumtiem. Iestājas nakts un esmu aizmirsis visu, kas pieminēts no Martiņa Lutera pirmā ticības locekļa izskaidrojumā. Mani ir atstājušas visas sajūtas, kas mēdz piemeklēt grēcīgās miesas.

Un tomēr, neskatoties, ka mīlu vientulību, mani pamazām sāk pārņemt bailes no tās. Atnāk izmisums, smeldzošs izmisums.

Iledzinu uguni, ņemu rokā atkal spalvu. Rakstu. Lūk — tagad, taisni tagad veidojas vārdi — vārdi sveši, netaisni, kuŗos izskan vilšanās sāpju smelde, nemiera domas, pārmetumi. — Spalva dejo, kā ārpātīga. Papīrs jau visu panes — augstsirdīgu atsacīšanos, skumjas sāpju nopūtas — visu.

Traģediju, es atkal gatavoju — traģediju meitenes dvēselē un tikai tāpēc, ka mani sāk mocīt vientulība. Esmu nežēlīgs — es, saldkaislais mocītājs, donžuans, nelga!

O — tagad atkal, jā turētu savās rokās Austras augumu, man izliktos, ka sadzīves birzā esmu vinnējis daudz — neizsakāmi daudz!

Lasu Mopasanu. Pagājušā nakts, Austras un Mopasana noveles — lieliski! Riju vienu noveli pēc otras, neapstādāmie, kā izsalcis cilvēks garšīgus kumosus, kaut izsalkums sen apmierināts. Pus izgērbies, atzvilies gultā lasu šā mirušā francūža pustrakos stāstējumus, kurus sa-

rakstot viņš pats kļuvis vajprātīgs. Lasu ilgi. Varbūt logu jau krāsō pusnaktis melnūms, bet es nevaru gulēt. Man nenāk miegs. Manas acis slid raibajās rindās un sen vairs nemanu saturu.

— Tā laikam cilvēks kļūst ārprātīgs — es satrūkstos. Vispirms — negulēta nakts, neprātīga skūpstīšanās ar sievieti, kuŗu nemīli, stunda drudžaina miega, baigi sapņi, tad vienaldzība un atkal bezmiegs, kuŗam seko ārprāts. Aizverās grāmata. Uz vāka raugās „Taulodīte“ lielām valganām acīm.

Kaut bijis kāds, kas pateiktu, vai tiešām esmu ārprātīgs, bet šajās četrās sienās neviena nava. Nu, pēc tāda izskatos — negulējis, nemazgājies, sajukušiem matiņiem, neēdis.

Dzirdu troksni. Skaidri dzirdēju dārzā soļus. Nobirušās lapas čaukstēja taisni tā, kā pa viņām ietu cilvēks. Tie nebija ne suņa, ne kaķa soļi. Arī vējš tas nebija. Lūk vējš — tas dzied telegrafa vados.

Ārprāts, ārprāts! Mana dzirde jau uztver neesošus trokšņus. Kas gan varētu staigāt dārzā, nakti tumsā, lietū!

Eju pie loga. Sajūtu stikla vēsumu. Klusums, tikai lietus lāses čaukstina nobirušajās lapās. Eju atkal gultā — aizspiežu ausis, cenšos domāt, kaut ko atminēties.

Vienaldzība pret cilvēku, kuŗu mīli, vienaldzība pret visu, neesoši trokšņi — ārprātā veids. Tālāk es netieku, logā kaut kas atsitās — noskanēja. Es dzirdēju, aizspai-stāmu ausīmu — dzirdēju. — Piecēļos — eju atkal pie loga. Pūlōs ieskatīties loga apgaismōjumā — redzu kustamies melnūs šausmīgus koku zarūs. Smagas lietus lāses sitās rūtīs. Sastingstu. . . Man liekās ka redzu blakus koka siluetaim tumsu stāvu. Cilvēks! Milzīgā ātrumā skrīenu pa kāpēm. Es zinu, jā viņš izbēgs, tad, tad nava vairs cerību. . .

Viņa! Es vedu viņu savā istabā bezgala priecīgs. Es neesmu ārprātīgs. Novelku viņas salījušo mēteļi, glāstu mitrās matu cirtas. Esmu piecīgs, jo neesmu vajprātīgs. Man ir pat drusciņ tāda pārākuma apziņa. Pārspēju Mo-pasana izdōmu — (Māsas Rondoli).

Viņa ir noskumusi. Lielās acis sēri raugās, kā sekodamas aizejošai laimei. Lūpiņas sāpīgi sakniebtas un acu skropstas pat neietrīcās no maniem glāstiem. Varbūt viņai kāda nojauta, ka pagājušā naktī turpat sēdējusi māsa. Varbūt. — Bet viņa nava nākusi milēt. Nu, pagaidi!

— Neskūpti. — Mani apvaino maigums — tikai, aiz paraduma!

Redzu, ka Austra viņai visu izplāpājusi. Labi, arī es varu izlikties vienaldzīgs. Nava daudz jālūdzās un sevišķi tāda, kuŗa jāiegūst pavisam — visa, uz visiem laikiem. Tagad sēdu no viņas vēsā attālumā un jūtu, ka man šausmīgi gribās ēst.

Klusums. Iededzīnu pīpi. Atļauja man nava japrasa, jo esmu jau paguvis pieradināt viņu pie kodīgajiem dūmiem.

Klusums. Nevaru viņu panest, jā tas izsaka vairāk kā vārdi. Man drusciņ dusmas, sak — atnākusi esi, bet ko tad isti gribi: pārmet, milēt, pakavēt laiku — nu ko? „Ko mans labais nodomājis pastāstīt?“ vēsi jautāju.

Pār viņas seju pārlaižās ēnas un tad, asaras, lielas skaidras asaras ceļo pār seju ar vienu vairāk un vairāk. Pleci drudzaini raustās, krūtis nedabīgi cilājas.

Man ir nelāgi. Nava ne viena vārda, ne skaņas, lai apmierinātu viņu. Neveikli, šausmīgi neveikli!

Paņemu viņu, kā bērnu uz rokām, (man ir diezgan daudz spēka) ieceļu gultā un neprātīgi glāstu asaras no acīm.

Esmu vīrietis, bet goda vārds, atzīstos, arī man nobira dažas asaras. Droši vien viņa tās nomanija uz savas sejas.

Un drīzi, pavisam drīzi mēs aizmigām viens otra apkampienos, lai bieži, jo bieži pāmostos šādā pašā stāvoklī. . .

Divi ceļotāji.

Balta ziemas nakts. Nāves stingumā snauž ceļmalas koku skeleti apsarmojuši balti. Nedūc tēlegrāfa stīgas. Pie leduszaļganās debess blāvo mēness. Koku zilās ēnas ir Isas un viņās nedeg saltās ugunīs neviena sniega pārsla. Niecīgs šķietas dzīvības siltais pulsējums ziemas nakts tēraudcietā aukstumā. Niecīgs ātrums ir apsarmojušā zirdziņa rikši un ragavu apkaluma monotonā gaudošana pastiprina klusuma baigo sajūtu. Ierāvis kaklu saceltā kažoka apkaklē sēd kāds braucējs. Viņš neskubina vājo zirdziņu, bet pielicis dūrainā cimdā tērpto roku pie sejas, mēģina aizturēt izelpoto silto gaisu. Viņš to dara tikai laiku kavēdams. Viņš ir vecs ķeizara kalps, kas mācījies panest Sibīrijas salu. Un tomēr vecais Binka jūt vēsas šaltis plūstam no kreisās puses, kur sēd nekustēdamies viņa sieva, drusciņ nedabīgā stāvoklī. Šis vēsums liek drebēt ne viņa miesai, bet dvēselei. Daudz Binka ir braucis kopā ar savu dzīves biedreni vēsās ziemas naktīs, bet arvienu no tās puses, kur viņa sēdēja satuntuļojusies jakās un lakatos, ir nākusi parasta siltuma, gandrīz kā no paša miesas. Šoreiz vecais neskubina zirdziņu un neaptauļājas sievietai, — vai tai nava vēsi? Drūma šonakt ir vecā Binkas seja, kurū neviens pats vēl nav manījis noskumušu. Neticāmi vieglprātīgā savādniēka galvā mātās smagas domas. Nekā, gluži nekā jautra nav bijis viņa mūžā, tikai viņš pats, nezin kamdēļ, ir rādījis sevi pasaulei jautru. Gaŗ viņa acīm pavīd postalās tērpusies bērnlība. Smagā darbā pārmocīto locekļu sāpes, gandrīz vienmēr piedērušais tēvs, mātes asaras, nabadzība — kā tas viņam nekad nebija nācis atmiņā! Nabadzība — tās dēļ jau viņš arī apprecēja sievieti, kas tagad sēd bla-

kus un nerunā ne vārda. Un būtu labi, ja ķeizars to ne sauktu pie sevis. Bija jāaiziet zaldātos, jāatstāj mājās sieva, kuŗu tikko pieradinājās mīlēt. Un pierada viņš arī pie zaldāta dzives. Kad pārnāca mājās, vecāki bija miruši, bet viņa sieva šūpoja savās sarkanās rokās smaidošu bērnu. Laimīgs tēvs jutās Binka, ltdz ļaudis tam iestāstīja, ka tas puika nekādā gadījumā nevarot būt viņa. Un tad biežāki tika mīta tēva iestaigātā taciņa gar kalna malu uz „Staba“ krogu, un biežāki viņa būdu apciemoja nemīligā viešņa — nabadzība. Kaŗš, revolūcija atņēma neisto dēlu un bagātības ziņā padarīja lielīgos kaimiņus viņam līdzīgus. Un par to visu viņš bija smējies, nesajusdams ne žēluma, ne dusmu par likteni, kas viņa dzīvē atnesa tikai postu.

Zirdziņš, gaitu nesamazinādams, nogriezās pa mazāk sabrauktu celiņu, kas ar slaidu likumu ieliecās mečā. Ticis koku ēnā, Binka aizkūpināja kaļķīti. Viņam bija tabākas vesela paciņa, kuŗu iedāvināja slimnīcas apkurinātājs. Vesela paciņa — o, tas ko nozīmēja laikā, kad tabāka nekur nebija nopērkama. Sērkokciņa gaismā Binka nevilus paskatījās blakus sēdētājā. Bālas sakniebtas lūpas, dziļi iekritušas acis, izspiedušies vaiga kauli — tāda, lūk, tagad izskatījās viņa sieva.

Dažreiz loks aizmetās aiz zariem, kas bija pārliekušies pār ceļu. Asas sīkas sniega adatiņas iebira braucējiem sejā. Kokiem no aukstuma sprēgāja miza un meža biezokņos baigi sakliedzās pūces. Kad mežs beidzās, skatam atvērās liels, lēzens, saltās pusnakts saules apspīdēts klajums, kuŗā vietām snauda, kā milži, tumši ēku puduri. Kādā no viņiem, pašā meža malā, vārgi spīdēja uguns. Daudz nedomādams, Binka grieza turpu pa aizputināto olnīcu zirgu. Māju, kuŗas logā vēl ziedēja bālisarkanā ugunspuķe, viņš pazina.

Istabā uz silta mūriša sēdēja divi kaimiņi un dzēra pašdarinātu alu. Tie bija pušelnieki — Rūtmans un Cipka, kas, pārkāpdami lielnieku valdības izdoto likumu, sagrabinājuši apcirknos miežus, lai kādu vakaru atveldzētu iztīkušās sirdis pie aizliegtā gārduma. Uz nekrāsotā galda petrolejas lampiņā kvēpināja spokaini gaismu dažādiem krāmiem piekrautā istabā. Kaimiņi bija labā gara stāvoklī. Viņi sprieda par dažādām lietām un bez iemesla smējās. Viņiem

bija labi, tikai trūka kādas visai patīkamas lietas, proti — tabākas. Iedomājot šo vilinošo vielu, viens no viņiem, Rūtmans, spēcīgi un ilgi slaucīja degunu, otrs — Cipka — igni pakasīja pakausi, bet tas jau viņam bija tikpat nepieciešami, cik parasti. Bieži viņi izvilka savus apdilušos, maigi taukajos zušu ādas tabakas makus un ar labpatīku iegremdēja viņos pipju galviņas līdz ar rādītāja pirkstiem, bei tā kā tabākas nebija, atlikās tikai bez iemesla noslaucīt degunu un pakasīt pakausi. Gan tika mēģināts pagatavot dūmu no dažādām sīvi smaržīgām mētrām, ķiršu lapām, apiņiem un āboliņa galviņām, bet tāds dūms negāja pie sirds un no viņa dūša palika vēl plieskanāka. Pie alus kausa krūtis vēl vairāk slāpā pēc smaržīgās baudas un cietie pirksti tirpa pēc brūnām, valgi mikstām lapām. Kad ķēķi noklaudzēja soli un istabas krēslā parādījās Binkas kvēlošais kaļķītis, draugi saskatījās. Vai tiešām lielnieku milcīja! Un tad viņu sejās atplaisnījās priecīgs brīnums. Viņi pazina Binku, un viņa pipis atmodināja asinis vēl jūtāmāki istas tabākas baudu. Tāds dūmu klūdums un krāsa varēja būt tikai istai tabākai.

„Ech, Binka ieradies!“ Rūtmans noslaucīja degunu.

„Redz', kur brīnums!“ Cipka pakasīja pakausi.

„Dzeņ, draugs! Esi istā laikā — mēs ar pušelnieku izspiedām tādu zupu...“

Tas gāja ātri. Binkam nebija otrreiz jāsakā. Ilgi viņš turēja prāvo māla trauku pje mutes. Krūtis stipri cilājās un pa vienu mutes kaktiņu spiedās pilieni un kritot iekērās sirmajā bārdā. Un tad visi atkal noenkurojās uz siltā mūrīša, aizdedzinājuši pipjus.

„Branga tabaka — kur ņēmi?“ Rūtmans, kāri, aptaujājās.

„Slimnīcā iedeva paciņu!“ Binka atbildēja. Viņam no izdzertā alus palika viegla sirds un tas aizmirsa ragavās sēdošo sievu un pie lendera salstošo zirdziņu.

„Kā stāv ar sievu? Dzirdēju jau agrāki, ka esot slimnīcā!“

„Vesela, pavisam vesela...!“ Binka atbildēja neskaidrā balsī.

„Un mēs spriedām, ka ar to vainu dzīvotāja nebūs. Redz, saki nu, ka dieva nava!“ teica Rūtmans, no jauna jauna piepildīdams trauku.

Binka dzēra. Alkohols jau bija viss, kas viņam bija palicis pāri... Binka reiba. Viņš kļuva atkal vecais jautrais Binka, kas nebēdēja: vai Trīne mirst, vai pirts deg. Trīs sirmgalvi sēdēja uz remdenā mūriša, dzēra, smējās, skūpstījās. Binka bija jau vairākkārt nodziedājis savu iemīloto dziesmu:

„Tur būs prieks bez gala —
Ēšana un dzeršana.“

Rūtmans bija neskaitāmas reizes slaucījis savu krietno degunu un Cipka kasijis pakausi, kad istabā iebruka Cipkas sieva, aizelsusies, gandrīz bez elpas.

„Vai milicija?“ Rūtmans jautāja izbījies.

„Jūsu pagalmā ir mironis!“ Cipkiene dvesa.

„Mironis?...“ brīnījās Binka, un tūlīt atcerējās savu mirušo, ragavās iesēdināto sievu. Viņam kļuva žēl, ka var beigties iedzeršana un būs jābrauc mājās, kur viss tumšs un auksts. „Nīeki!“ viņš teica: „Tā ir mana vecene. Nominā, cilvēks, slimnicā, un jūs jau zini, ka miroņus bez zārka nedrīkst izvadāt. Ņemu pa vakara melnumam, sēdināju blakus ragavās. Kuņam gan var ienākt prātā, ka tā meitiņa dvēsele jau mēlojas paradīzes labumos.“

Rūtmans domīgi noslaucīja degunu, Cipka pakasīja pakausi. No dzeršanas turpināšanas nekas neiznāca. Drīzi Binka sēdās sievietei blakus un brauca tālāk. Sākumā viņš jautri tērzēja ar mirušo sievu, kā citkārt, kad tā bija dzīva. Reiz viņš to pat saņēma aiz deguna, bet tūlīt sarāvās — cik ledaini auksts un ciets tas bija! Pēc tam, kā negudrs, sāka pērt ar pātagu zirdziņu, kas bija nosalis gluži stivs. No straujās kustības vecenīte piezvēlās pie iereibušā vīra sāniem. Maigi viņš to atbīdīja atpakaļ.

„Sēdi vien, sieviņ, mierīgi. Drīz būsim paši savās mājās. Tu jau zini, ka no Strupuļu dzirnavām ir tikai astoņas verstes.“

Bērais turpināja sīkos rikšus mēness apspīdētā klajumā. No rietumiem sāka pūst dzeloši ass vējš. Sausais, vaļīgais sniegs lēni vilkdamies nolīdzināja ceļu. Bēritis sāka soļot un Binka viņu vairs neskubināja ar pātagu.

Aukstums drīz izdzina dzīvajam no galvas reibumu. Uzmācās tāds maigs, neatgaidāms miegs. Apdzisa pipīte.

Lēnām tā izvēlās no zobos iedeldēta roba un iekrita sniegā. Binkas augums pagāzās uz mirušās pusi it kā pieglauzdamies tai.

Kad zirdziņš apstājās vēju izplūkatā stajļa priekšā — nebija, kas to nojūdz . . .

Sapnis.

Aizmigu uz Aiviekstes krasta. Upes elpa bija svaiga, samtaini glāstoša. Gaiss oda pēc romantikas — sai kaviēšos ziedēja baltie ceriņi.

Mans draugs Jānis Stiebriņš mīlinājās ar manu skaišto Betiju, bet es pieklājīgā attālumā garlaikoju pie maza ugunsкура. Un, zināt, šāda uguntiņa vientulim ir draugs. Viņš jūt dzīvību dzeltenajās liesmu mēlēs, kas veido zaļganā naktskrēslā mājīgu gaismas aploku.

Virš Sterbelnieku rijas smaidīja mēness, un es aizmigu raudzīdamies viņa mietpilsoniskajā sejā. Aizmigu ar pipi zobos, kuŗas uzdevums — atgaiņāt asinskāros odus, jo šiem radījumiem, paldies dievam, nava pretgāzu maskas. Aizmigu un sapņoju ne tā, kā cilvēks, kuram mīļa Saikava, dzīvības pārsātinātā daba, Amora bultu džinkstēšana, bet gan sapņoju tādu sapni, kāds piestāvētu cilvēkam, kuŗam no rīta jāstājas zem giljotinas, jeb arī jālūdz no sievas tēva kredīts. Bet asinis manās dzīslās tak nemitās joņot ar Buzula krāces ātrumu un dzīvība ir tik mīļa —

Šausmīgu sapni es sapņoju. Dzīvi taistjies nomest, ka izdegušu papirosu. Šausmīgi — manu interesanto, dārgo dzīvi, bet es domāju — kam gan viņa derīga. Pusi no tās daiļuma paņēma Jānis Stiebriņš un pat nepateicās.

Tiesa gan — šī meitene man šķitās apnikusi, kā zilgan-baltā piena putra, kas apciemo manu galdu savas četrpadsmit reizes nedēļā. Viņš jutās apmierināts, jo cik gan, cienītie džentelmeņi, sakaviēšos tādu skuķu, kas varētu būt lepmi uz savu grāciju. Jūs teiksit — nava gaisa, tā sakot, nava vērts dzīvot!

Un manā priekšā drūmi raugās zilgan-melnais nāves ierocis, kuŗam vajaga citādi sagrupēt atomus manās mazizrobotās smadzeņu puslodēs. Un es rakstu pasaulei ardievas, savus novēlējumus, pirms redzu viņu no citiem tālumiem, citā apgaismojumā. Atminējos savu zilgan-balto putru un man nebija viņas žēl. Es ticēju, ka tā mani nepagodinās viņā saulē. Novēlēju Betijai parūpēties par manu pēcnāves masku, kuŗu viņa varētu skūpstīt, kad Jānis Stiebriņš savā pašcientbā, savus laipnības pierādījumus piedāvās citai — varbūt brašakam skuķim, jo viņam ir nākotne un tas redzēs pusdienas ar desertu. Jā — viņam ir nākotne.

Mana spalva nedroši skāra papīru, kad atminējos savas iluzijas, nepiepildītās cerības un vispāri to, kas slēpās dziļi dvēselē pasaules rupjo pirkstu nesabojāts. Es redzēju daudz skaidra un tur nebija pielipis ne puteklītis no pelēkās pasaules. Te netrāpija Vanckar Emmas mutes izplūdumi, Laivas kunga asiē sarkasmi par to, ka milu — zināt — dažkārt glāziti dzidrā, jeb kausu zeltotā alus.

Ardievu rijas dūmi, zaļās pļavas, smaržīgie linu mārkli, smagās darba dienas! Ardievu simts kilogramu smagā Laivas meita un pusmilijonu lielais pūrs, kas ievēd cilvēku nelabojamā kārdināšanā.

Rūpīgi saskaņoju bilanci. Spalva dūrās cauri papīram, kad atcerējos savus ienaidniekus, maigi tā slidēja, kad pieņminēju labvēļus.

Zemei, kas no dieva žēlastības cietusi manus grēcīgos soļus, atvēlēju savus atomus, lai tā no viņiem grupē citu, pateicīgāku izveidni. Zemei manas mirstīgās atliekas un pat ādu, kuŗa gan pienāktos Patekukalna Jānim, kas to daudz priekš nāves jau gērējis. Un mana laicīgā iedzīve: daži lati skaidrā naudā, divi bikšu pāri (starp tām vienas ceturtā auguma kroņa bikses) desmit apnēsātas kakla saites, pipe un šādi tādi sīkumi neizslēdzot ierakstīto tintes pudeļi — viss lai paliek manam dārgajam draugam ar noteikumu, ka viņš liks pastmeistaram Inciņa kungam ievilkāt man kapā tāļruni. Kas to lai zina — varbūt arī kapsētas sabiedrība mani var garlaikot? — Debesu valstība numur viens klausās! — es atbildēju Stalidzīnu telefona centrāles

dežurantam. Nešaubījos, kā tikšu debesīs, jo elles iespaids man pietiekoši liels no šās pasaules dzīves.

Un tad ņēmu savos sastrādātājos pirkstos pistoli, un nospiedu liklenīgo atsperīti, lai nekad neatdarītu muti, kuŗa nevarēja lepoties ar gudriem vārdiem, bet man bija jāpamostās taisnī tajā brīdī, kad mans draugs izrāvis man no zobiem varbūt pasta resoram novēlēto pipi, bāza to savējos.

Tanī rītā nepriecājos par lēcošo sauli, mirdzošo Aivieksti, jo man, nezīn kamdēļ, atkal vajadēja mirt ikdienas garlaicīgo darbu jūrā. Es nepriecājos.

„39.“

Tievajos pirkstiņos gailēja cigarete. Krāsotās lūpiņas raustījās neīstā smaidā. Spuldzes abažūrs viesā zaļganu gaismu.

— Esmu nelaimīgs — lūdzu līdzjūtību! . . . Atgāzies krēslā, viņš smējās, vērodams iesākto šacha partiju un meitenes draiskulīgo sejiņu. Pulksteņa rādītāji vienaldzīgi soļoja pa melniem cipariem izraiboto plāksni un rādīja bez divdesmit minūtēm divdesmitvienu.

— Tikai divas stundas un divdesmit piecas minutes... Jūs aiziesiet bez piecpatsmit minūtēm divdesmitčetros.

Viņa pagrūda šacha galdiņu. Apgāzās dāmas, karaļi, zirgi, Bandinieki pa daļai pārcieta zemestrīci. Viņš sminēja un lūdza :

— Atminat stāvokļus — varbūt kādreiz, tomēr, beigsim šo partiju, kuņā stipri manāms jūsu pārsvars!

Viņa atmeta ar roku, papurināja nerātnās matu cirtas un noskuma. Viņš vienaldzīgi vēroja pulksteņa rādītājus un laida no savas pīpes zaļganā telpā vienāda lieluma riņķus. Klusums.

Bet tālumā bija dzirdāma valoda. Sākumā klusa, tad ar vienu dzirdamāka tā kļuva. Ar katru pulksteņa tikšķieni neskaidrās nemiera balsis runāja gaišāki. Un drīz tās kļiedza — ņemiet, ņemiet. Viņš piecēlās, pārvilka ar roku pār matiem un vēsi teica:

— Gribu iet.

Viņas acis iemirdzējās dusmas un tā atbildēja :

— Starp mums ir tikai sajaukta šacha partija.

— Un trīsdesmit astoņas domino rotaļas!

— Ļaunais cilvēks — ejat, jeb esat pirmais kāmēr pulkstens vēl nerāda bez ceturksņa divdesmitčetri!

Viņš atsēdās, ieskatījās meitenei acīs. Tās gaileļa lieļas, nemiera pilnas. Zekundu rādtājs nervozi lēkāja pa melnajām striptēm, stundu rādtāja šķēps draudēja. Viņa iesmējās — viņš sakustējās. No galdiņa norīpoja tornis.

— Vai atkal neuzstādīsim figuras? Viņš zobojās.

— Kā vēlāties — cilvēku moūtāj!... Viņa sašutusi iesaucās.

Viņš smaidīja rādidams ļoti nopietnu seju. Figuras neuzstādīja. Viņi atsēdās viens otram blakus.

— Nenīciniet mani! Viņa lūdza.

— O, pavisam nē, gluži pretēji — viņš teica. Mana atmiņa bilānce, ja būtu savesta kārtībā, uzradītu vēl lielāku, iespaidīgāku skaitli. Nenīcinu jūs, gluži pretēji.

— Labais! viņa sacīja: — Ne pagātnes, ne vilšanās sāpju rūgtuma — tikai mirkli — skaisti, aizraujoši, kā zvaigžņu mīrdzums tumšajā debess lokā. Mirkli, kas neapmierina, bet mūžam valdzīna. Vai mani atcerēsies?

— Nezinu. Viņš atzinās.

— Vai kadreiz tiksīmies?

Varbūt, ja nejaušība ies palīgā.

— Mīli mani! Viņa čukstēja.

Pulksteņa rādtāji virzījās lēni — nepielūdźami. Uz zaļģanbālās sienas, kā ekrāna, sakļāvās divas lielas ēnās un izšķīrās piecpatsmīt minūtes priekš divdesmitčetriem, lai nekad nesatīktos.

Nakts ir liela, dziļa, tumša.

3. jan. 1931. g.

Klostera pagrahā.

(Izvilkumi no neuzrakstītā romāna: „Modernie atraitnes dēli“).

Te nedūc muzika, te necilā kājas džesa takti, te uelūdž bālie mūki, te neskatās, vājas sveces gaismas apstarotas, mūķenes izmisušām žēlām acīm svētbildēs. Ne kā tāda. Seši kāpieni no ielas tuvāki zemes centram, un tu atrodi Artura Marnica galdniekdarbnīcā. Tu redzi, citkārt poetisko ģimnāzistu, bīdot ēveli pa dzeltenīgo dēļa plāksni un pamani, zem noputējušām uzacīm, darba aizrautībā mirdzošas acis. Varbūt tu pamani uzkrītoši daudz putekļu viņa svārku krokās un ieraugi uz viņa nosvīdušās pieres pielīpušu sīciņu pa visam plāniņu ēveļskaidu. Tu viņam jautā: ko tas pagatavo, viņš atbild uz tevi nepaskatīdamies:

„Zārku ar finiera dibenu, priekš tevis, augsti dzimušais, „Jaunāko Ziņu“ abonenta kungs“.

Varbūt tu neesi dzimis debesskrāpa augšējā stāvā un tamdēļ jūties aizkārts, bet bāls, kā kaļķota siena nepalieci, jo nejūti vajadzību pēc mēbeles, kuŗu iemanto pilsoņi, kas savas mirstīgās atliekas nava atvēlējuši augstskolas anatomikumam, priekš sadalīšanas reizinātājos, nedz arī dzīvi būdami izvēlējušies sevī galīgas iznīcināšanas labā, krematorijas siltumu.

Jā negribi vairāk traucēt direktoru, ieteicu griesties ar jautājumiem, pie viņa pirmā sekretara Aleksandra Kārkliņa, kurš droši vien būs tas jaunais cilvēks, kas sēd kādā pusgatavā klubkrēslā un šķietās ieģrimis Morisa Dekobra romānā. Tiešām, viņu derētu saukt par Vitolu, jo šā koka fizionomija visreālāki atgādina Klostera pagraba pirmā se-

kretāra augumu. Un jā šis cilvēks būs daudz maz labā gara stāvoklī, viņš tev daudz ko pastāstīs. Tu būsi spiests dzirdēt par saimnieciskās krīzes cēloņiem, par šā gada preses balles sīkumiem, par patreizējo lata kursu starptautiskā biržā, par Romēna Rolana romāniem un arī par miklainiem apstākļiem, pateicoties kuņiem, Arturs Marnics, no klusās lauku dzīves nokļuvis šajā puteklainā pagrabā. Pēdīgi šis cilvēks ļoti neuzkrītošā kārtā ieteiks, jau agrāk minēto zārku, kuņā tu visgodīgāki varētu paslēpt savu augumu, lai tas vairs nepatikāmi nekairinātu dāmu aistētiskās jūtas. Bet jā Kārklīņ kunga sejā manīsi drusciņ īgnumu, un viņa skaisti veidotās acis raudzīsies jo projām Morisa dekobra romanā, esi tik labs un griezies pie otrā sekretāra, kuņ sauc par Arvedu Metendorfu. Tas laikam tāpēc, ka šis cēriņu pilnais jauneklis jau ceturto gadu netiek pie vidusskolas gala eksāmeņiem, jo savā aizrautībā piemirsis skolas naudu kādā citā pagrabā, kur dūc muzika un daiļas dāmas labsajūtā glaužās pie varoņīgo kungu augumiem. Droši vien Arveds Metendorfs grauzis kādu pīragu, ko viņam piesūtījusi māte no laukiem dzīves eksistences minimuma saldināšanai. Šā cilvēka seja jo krasi atšķiras no Klostersa pagrabā pelēkām sienām. Viņa izskatās spilgti bāla, jo uz tās atradās japāņu puders. Kājas viņam izdaiļotas rūpīgi spodrinātām, gandrīz nolietotām lakkurpēm un zīda zeķēm, miesās krāsā, ar retām spalviņām. — Pagriezis pret tevi savu latviski skaisto seju un aiz cieņas pret tavu personību, novietojis ērtāki savu līdz galējībai pieēsto vēderu, viņš atbildēs ar lielu patosu, kā mēdz darīt īsti gara bruņinieki. Un tu netiksi ilgu laiku skaidrībā, kuņam no jums galvas smadzeņu puslodēs neparasta temperatūra, līdz atjēgsies, ka tev ir tas gods runāt ar dzeinieku, kuņš labi pārzin Pegasa stadulas iekārtu. Ja tava dvēsele grib baudīt kādu dzejoļi, Arveds Metendorfs ar mākslotu vienadzību izvilks no kabatas pašrocīgi pagatavoto dzejoļu krājumu: „Nosmērētais kloķis pie klostersa vārtiem“, un tu būsi spiests dzirdēt tādus Mūzas izmīsumu kļiedzienus, no kuņiem pat Enzeļiņa seja pieņemt uzbijušos cilvēka izteiksmi. Un ja tavs ģimnis arī Klostersa pagraba otram sekretāram nebūtu pa prātam, vienīgais un pēdējais, ko tu vēl varētu darīt, ir griesties pie kurjera. Šis, neilgi kā dienastu beigušais liegabala kap-

rals, tavā priekšā izstiepsies kā stīga un būs gatavs katrā acumirkli parādīt izeju no Kloštera pagraba, kur aiz pārskatīšanās bijī nokļuvis.

Nava jau izslēgts gadījens, ka kurjers piedāvās krēslu, uz kuļa vari sedēt drošs, nebaidīdamies, ka pie tavas miesas un gara varētu kas ļauns notikt.

„Manš vārds, vienkārši, Lejietis un nevis Nelietis, kā jūs, kungs, domājat, gribēdams mani, varbūt, paķert uz muļķa.“ Viņš sacis nosēsdamies blakus.

„Ja Jums gadījusies vajadzība pēc kādas mēbeles, kuļu Jūs varētu lietot arī dzīvs būdams, es, ka meistara, Kloštera pagraba direktora trešais pilnvarotais, varu ar jums slēgt darījumu, kaut gan mana specialitate vislabāki izpaužās uz molberta.“

Un viņš tev sajauks jēdzienus, par to, kas ir naturalists, futurists, kubists, impresionists, ja tie tavās smadzenēs nava pilnīgi kristalizējušies. Tu jutiesies glāimots, jo gleznotājs Lejietis runās ar tevi, kā sev līdzīgu — mākslinieku.

Klausoties viņa poetiskā, svešvārdiem izpušķotā valodā, tu slepeni, ar manāmām izbailēm raugies Kloštera pagraba kaktos, kur elektrisko spuldžu gaisma aizēnota dažādām galdnieka darba rīkiem un vecām mēbelēm. Ne skatoties, ka laukā ir gaiša pavasara dienas pēcpusdiena, žurku bari iesākuši sturmēt Arveda Metendorfa čemodānu.

Pēdīgi tu apskaties savā, vēl lombardā neieķīlātā pulkstenī, jo tur viņu neizdibināmu apstākļu pēc neņem pretī. Tu atvainojies un eji, kā noreibis uz ielas.

Uzbrukums.

Ķēkšā smaidīja. Lejietis raidīja pēdējo kumosu vēdera noslēpumainā dziļumā. Uz nedēļu nedzītās bārdās celmiem bija pieķērušās baltmaizes drusciņas.

Viesmilibu katrs cienam, un sevišķi, jā tukšās kabatas nepatikāmi atbalsojas vēderā, šajā ierīcē, kuņa vienmēr izteikusi protestu, kad viņā apmainās tikai gaiss. Un mākslinieks Lejietis, kā īsts vēdera bruņinieks, pieēdās ar ķēkšas atnestiem labumiem, cik bija viņa spēkos.

Ķēkša plati smaidīja. Viņai bija lielas sarkanās rokas, līdz pleciem kailas un uz vienas no tām raudzījās balti nelidzenas baku potēšanas pēdas. Piesarkusi seja, drusciņ savītusi virtuves izgaļojumos, rupjiem pantiem ar savu lejas galu veidoja lēzenu lenķi pāriedama kaklā, kuņa muguras pusi pārklāju siki, pelēki matiņi, saslējušies uz pakauša pusi, kā tiekdami nokļūt pīnes ķīgelī. Viņas platais augums izstaroja zemes smagumu un veselīgumu. Viss viņā atgādināja audzēlīgu treknumu un no viņas plūda virtuves smarža. Liela, kā jūņa tā gulēja uz kušetes un raudzījās savām mazajām taukainām actiņām mākslinieka kaulainajā mugurā.

Lelietis, no pamamatīgas pusdienas noguris, sēdēja un domāja, vai likties tūlīt gultā, lai patikāmi nosnaustos, vai sacīt laipnajai atnācējai dažus pateicības vārdus. Viņš jau sajuta bez atpakaļatskātišanās ķēkšas labsirdīgo šēju, kurā gozējās joprojām dāvinātāja neapslēptais prieks, redzēja viņas biezās gaļīgās lūpas un juta viņu aiz sevis, kā sakarsetu krāsni.

Bet no sienām un istabas kaktiem raudzījās daudzas pabeigtas un nepabeigtas gleznas. Uz dažām bija sakrā-

Un mākslinieks sajuta uz savām sakaltušajām, vēju aprautām lūpām slapju skūpstu. Sajuta divas smagas, dzelžaina spēka pilnas rokas, sviedru un virtuves smaku, karstus, ātrus elpas vilcienus. Balss čukstēja pavisam tuvu:

„Nāc — nāc!“

Bet viņš negāja. Nepārvarāmais riebjūms lika bailēs savilkties viņa dārgajiem maskuļiem. Acis plati ieplētās un viņš gribēju kliegt, saukt galigā.

„Nāc, nāc!“ viņš dzirdēja kā pa miegam. Mākslinieks nevarēja pretoties. Resnā sieviete iesvieda viņu gultā, kā kaķēnu un smacija saviem glāstiem. Un tad viņa juta savādi tricam visu jaunā cilvēka augumu, redzēja no tā lielajām acīm plūstam divas karstu asaru straumes.

Uz ielas

Jau bija vēls, kad aiz Kārkliņa muguras aizvērās restorāna durvis, ielas klusas. Sija sīks lietutiņš. Uz spīdīgā slapjā trotuāra elektrība bāli līpina vārgu gaismu. Rets gājējs ierāvis kaklu mēteļa apkaklē, kā ēna ieslīd tumšās ielu ejās. Vienā ielas malā snauž melna auto rinda, otro — ik pāra minūtēs apgaismo kāda reklāma — izlec sarkani burti, lai tik pat nejauši nozustu. Uz stūra, mazā kioskā kvēpina petrolejas lampiņa. Caur aplījušo stiklu var redzēt divas rokas zibinām adatu. Nemīlīgs. Kārkliņš tomēr neiet uz savu dzīvokli, kur to sagaida tas pats vēsais mitrums, kas te, uz ielas. Un istabā uzmācās arvienu tādas smagas domas. Nesteigdamies viņš paiet gar melno auto rindu, uz mirkli pazūd kioska ēnā un tad iznirt uz lielas, gaišas ielas, kur dienas dzīvība vēl nava pilnīgi apstājusies. Viņš redz cēli aizejam Arvedu Metendorfu, kādas slaikas dāmas pavadībā. Gandrīz jau Kārkliņš bija pārsteidzies par gaišo ielu, kad priekšā, kā no zemes izlīdusi, nostājās sieviete. Viņas salījušais apģērbs, gandrīz pēdējais modes kliedziens. Smalkā sejiņā divas spriganas acis. Un Kārkliņš jau spēra tai soli garām, jo viņa kabatā neskanēja nauda priekš mirdzošā grēka, šās nakts staigules skavās, te viņam preti sniedzās maza rociņa. Sika, tikko dzirdāma balstina:

„Lūdzu priekš nakts mājas!“

Kārkliņš izbrīnā ieplēta acis. Kapēc viņa nelūdz, lai ved to uz viesnīcu. Un Kārkliņš tai atdod savu pēdējo naudu, kas palikusies pāri no vakariņām restorānā.

Gara stāvoklis uzlatojās. Ir daudzi tādi kā viņš un vēl nelaimīgāki. Viņam — sava istaba, gandrīz jaunas lakurpes, moderns uzvalks, tikai mētēlis gan lētas zortes, ar

kādu saulainā dienā kauns rādīties uz ielas. Gandrīz apmierināts viņš nogriežās uz bulvāra. Te lielāks ļaužu saplūdums. Kino par velti. Uz nama jumta ekrāns un tur, resnām, kustīgām līnijām veidojas pērtiķi, suņi, slavenas papirosu markas, lēti kungu apģērbi. Brīdī noskattījes, Kārkliņš gribēja uzsmēķēt, bet papirosu kastīte bija tukša. Ignums. Sabāzis rokas mitrās mēteļa kabatās, viņš ātriem soļiem sāka steigties prom. Kārkliņš uz reizes jūt vēsumu, kas spiežās caur lēto mēteli, dzird lietus čaukstināšanu tikko uzplaukušās lapās. Ies mājās, gulēs, kamēr būs atkal gaiša diena, silta saule. Un tad, viņš ar sparū iedrāzās kādam pretī nācējam krūtīs. Divi cilvēki puskrēslā uzlūko viens otru izaicinošiem skatiem. Svešais izšauj dažus trīsstāvu vārdus, redzēdams Kārkliņa nevisai raženo augumu. Pēdējais noņem cepuri.

„Lūdzu priekš nakts mājas!“

Smieklī, tad svešā džentelmaņa rokā pazib kas balts un nograb Kārkliņa cepures dibenā. Spožs, svarīns, daudz apsološs divlatu gabals. Godīgi nopelnīta nauda. Un viņš nopērk papirosus — mazo „Rīgu“. Un viņš iet atkal nezīnādams, nedomādams kur. Viņš iet un sākumā gluži nejauši seko kādai dāmai. Un tad tas jau notiek ar zināmu aprēķinu — nolūku. Divi cilvēki ielu tuksnesī. Viņš — modernais atraitnes dēls, beduins, viņa — varbūt bēgoša gacele, varbūt maldū aina. Brīžiem viņš ir pavisam tuvu. Krāsotas acis, krāsotas lūpas, ielas meitas nekautrais smaidis. Nē — viņš ies tai garām — vilšanās.

„Pagaidi, mazais!“

„Ko esat nodomājusi pastāstīt.“

„Iesim!“

„Nava naudas,“ viņš vaļsirdīgi atzīstās.

„Slikti, bet tomēr nāc. Pakavēsi laiku, tāds glīts puisīts!“

Gacele paņem beduīnu pie rokas un ved pāri ielai, pa nelīdzenu sētas brūģi, pa neapgaismotām kāpēm. Istabas gaiss — pūdera un odekolona smarža. Pie sienām apvairojami pazīstamas gleznu reprodukcijas.

„Vai izdzēst uguni!“

Viņa jautā, kā nama māte viesim, ko tas labāk velās, tēju, vai kafiju. Bet Kārkliņam tas bija vienalga.

Kur atrodas Arveds Metendorfs?

Neviens to nezina. Arī „Klostera pagraba“ direktors ne. — Visi bija pārliecināti, ka dziesminieks, pagraba otrais sekretars aizceļojis uz laukiem, palīdzēt vecākiem saimniecībā, jo bija tak milzīga muļķība sutināt kaulus vasaras sakarsētos pilsētas mūros. Aizņēmās no Marnica naudu, izņēma lombardā ieķīlāto mēteli, nopirka istas zeķes un aizbrauca —

Bet mājās viņa nebija. To liecināja Metendorfu mātes rakstītā vēstule.

„Kur atrodas Arveds Metendorfs?“ čukstēja pie sevis pirmais sekretars Kārklīņš nolaizdams gultā gar sāniem Romēna Rolana romānu.

„Kur atrodas Arveds Metendorfs?“ rūca īpatnējā ebrēju žargonā gleznotājs Lepietis, kas viņam labi padevās.

„Kur tagad atrodas Arveds Metendorfs?“ murmināja Marnīcs norausdams ar piedurkni no sejas sviedru lāses un iekozdams zobos jaunu svaigu ēvelskaidu, kā tas īstenam galdniekam piederās. Kur gan viņš bija!

Domas dažādas. Varbūt viņš atļāvies pašnāvību aiz dzīves apnikuma, varbūt visā slepenībā tepat pilsētā strādā fizisku darbu, varbūt paslēpis savu augumu pie kādas sievietes sāniem savā nesaprašanā apprecēdams to. Kas to lai zina! Kaut kam neparastam vajadzēja būt notikušam.

Aizbēga jautriba „Klostera pagraba“. Apmeklētāji nāca joprojām, bet nespregāja atjautības, nedārdēja rupji joki. Klusums svešs, neparasts pagraba telpā, kuņas drūmums prasīja troksni, smieklus. Jautriba bija aizbēgusi un klusums smagi gulās dvēselē. Bet aiz nenodarbinātā ēvel-

benča grabināja žurkas meklēdamas Arveda Metendorfa
čēmodanu. Cietums.

Un šajā cietumā ikdienas sanāca modernie atraitnes-
dēli, apdilušos uzvalkos, spilgti krāsainām kakla saitēm,
dzeltenām sejām.

Kur atrodas Arveds Metendorfs? Arveds Metendorfs
aizgāja un neatgriezās. Izbālēja viņa atmiņa, pārklājās
pelēkiem putekļiem. Ātri viņš tika aizmirsts, tiklīdz uz-
zināja tā dzīves vietu.

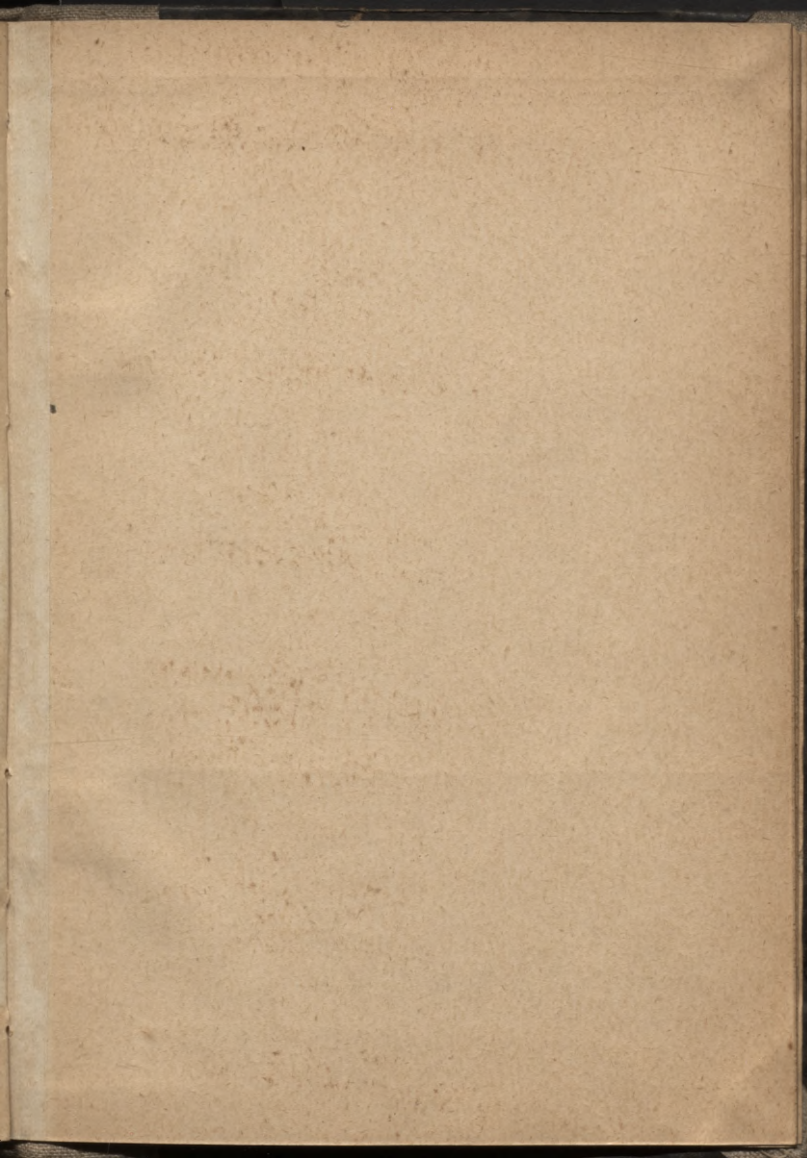
Viņu dažkārt var redzēt ar spožu cilindri galvā, gluži
svaigās lakkurpēs, smokingā, kad tas palīdz, gandrīz sirmai,
izplūdušai, grezni apģērbtai dāmai sēsties spožā limuzīnā.

Saturs:

	Lapp.
Ievads	3
Avotu ielas romantika	5
Diža Bernhards un rozes	13
Kad runā nakts	23
Eross aplokā	30
Māsas Akmentiņ	47
Divi ceļotāji	52
Sapnis	57
„39“	60
Klostera pagrabā	62
Uzbrukums	65
Uz ielas.	68
Kur atrodas Arveds Metendorfs?	70

Le 3934

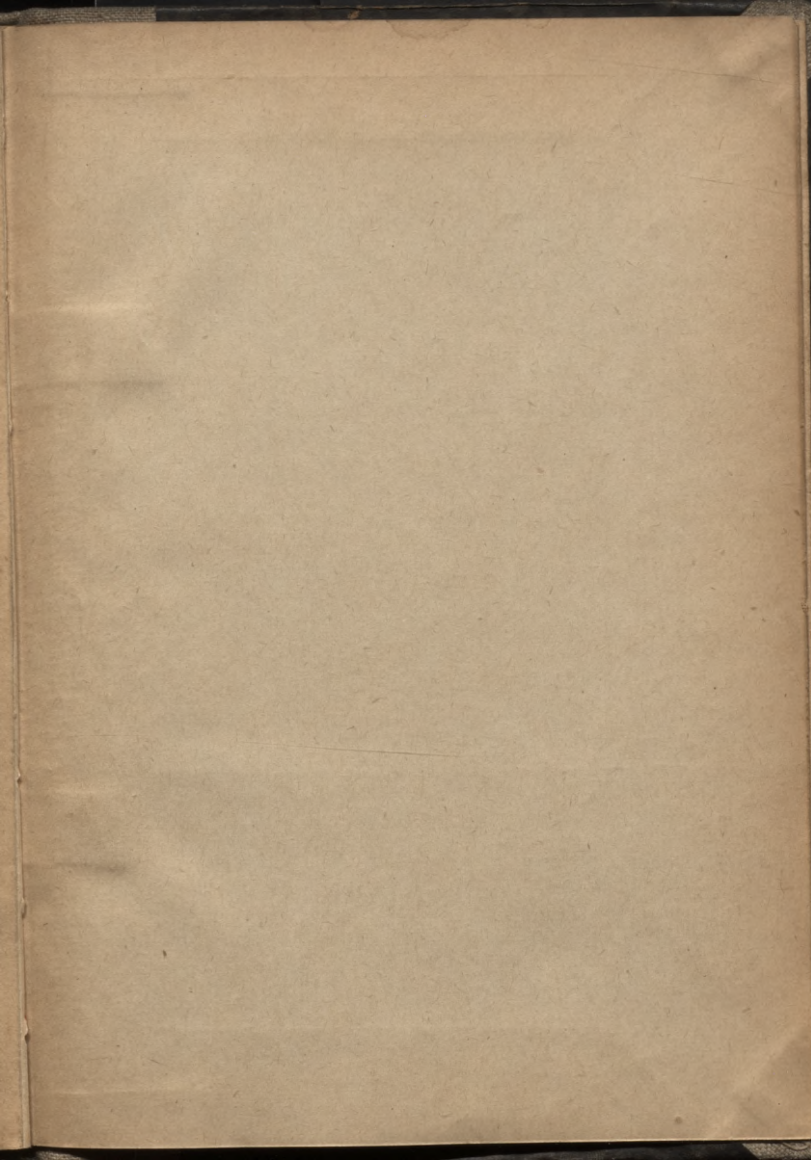

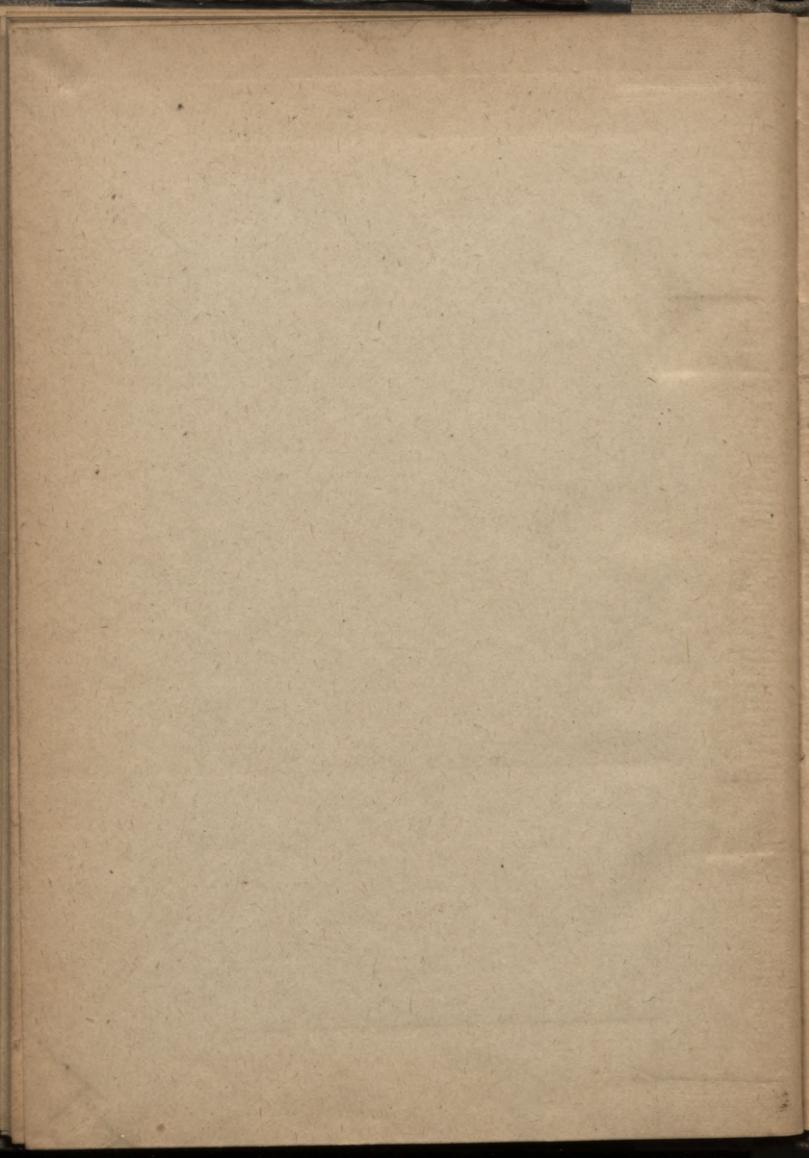
VĀKU ZIMĒJIS K. PADEGS.

Le 3934

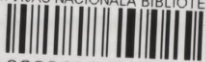
10. JUL. 1931

CENA Ls —.70.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309096488